

www.kaks.fi

polemiikki

2/2016

tuoreen kuntatiedon erikoislehti

ELINTÄRKEIN KUNTAPALVELU
– VESIHUOLTO!

SOMEUJOUS
VAIVAA KUNTIA

Maakunta- itsehallinto

– KAHDEKSAN VUODEN MIETISKELYN TULOS

KESKUSTELIJAT

Esa Halme:

Pirkanmaan maakuntajohtaja vuodesta 2010. Aiemmin toiminut muun muassa Päijät-Hämeen maakuntajohtajana. Ollut mukana uudistuksen maakunnallisessa taustatyössä.

Hannele Pokka:

Ympäristöministeriön kansliapäällikkö vuodesta 2008. Aiemmin toiminut muun muassa Lapin läänin maaherrana, oikeusministerinä, kansanedustajana. Pokka on oikeustieteen tohtori. Uudistuksessa mukana alivaltiosihteeri Tuomas Pöystin johtamassa projektiryhmässä.

Heidi Rämö:

Lempäälän kunnanjohtaja vuodesta 2015 ja Suomen Kuntajohtajat ry:n puheenjohtaja. Toiminut aiemmin Hattulan ja Punkalaitumen kunnanjohtajana. Jäsenenä uudistuksessa julkishallinnon digi- ja sähköisten palveluiden ict-työryhmässä JUHTAssa.

Keskustelua luotsaa **Antti Mykkänen**.

Kun kansliapäällikkö **Hannele Pokka**, kunnanjohtaja **Heidi Rämö** ja maakuntajohtaja **Esa Halme** istahtavat kertomaan ajatuksiinsa maakuntauudistuksesta, pöydän ääressä istuu vuosikymmenten verran valtionhallinnon, aluehallinnon ja kunnallishallinnon kokemusta.

Todennäköisesti tämän pöydän ääressä on visioitu ennenkin Suomen tulevaisuutta, tosin työmarkkinajärjestöjen näkökulmasta. Polemiikki-lehden päätoimittaja **Antti Mykkänen** on kutsunut kolmikon osoitteeseen Eteläranta 10.

"Kokoumisajat" tapahtuvat kattokerroksen kabinetissa 10. toukokuuta - vajaa kuukausi ennen kuin sote- ja maakuntauudistuksia koskevan lakiluonnospaketin pitäisi tulla julki. Keskustelu käydään siis julkisuudessa olevan tiedon varassa - ja tässä keskustelussa pääpaino on sanalla "maakuntaitsehallinto", ei niinkään sanalla "sote".

Antti Mykkänen: Millaisia mahdollisuuksia ja uhkia nyt käsillä olevaan maakuntauudistukseen liittyy?

Hannele Pokka: Positiivista on se, että kahdensadan mietiskelyn vuoden jälkeen taitaa nyt tulla "Lapinlisää". Väliportaan hallinnostahan oli jo ensimmäisessä Suomen hallitusmuodossa pykälä. Sen jälkeen on syntynyt tahto perustaa maakuntahallinto. Se on ollut perustuslain kirjaus jo ties kuinka kauan, mutta poliittista yksituumaisuutta ei ole syntynyt ennen kuin nyt. Tämä on iso asia. Maakuntahallinto sopii harvaan asuttuun maahan.

Negatiivinen asia on se, että tämäkin uudistus tehdään niukkenevien resurssien aikana, joten ei tässä mitään uutta jaettavaa tule. Toivon, että tämä uudistus saataisiin nyt aikaan, ettei henkilöstön tarvitse elää jatkuvien hallinnonuudistusten keskellä.

Esa Halme: Olen regionalisti ja ehdottomasti uudistuksen kannalla. Strategisesti maakuntauudistus on suuri vaaleilla valittuineen päättäjineen, mutta rahallisesti pieni. Suuri sote-kokonaisuus on sitten toinen asia.

Olisin toivonut, että tässä yhteydessä olisi uudistettu myös verotus. Maakuntaverotus olisi voitu aloittaa "non-sote-rahoituksesta", koska ongelma liittyi nimenomaan sote-verorahoitukseen.

Heidi Rämö: Kunnissa on eletty vuosia uudistusten keskellä. Henkilöstöllä on takanaan erittäin haasteelliset vuodet. Rahoitus ei ole lisääntynyt, mutta tehtävät ovat. Ei tällä rahoituksella voi enää jatkaa näin. Nyt se on sitten maakunta, joka hoitaa jatkossa sote-palveluja.

jatkuu >

Suomi sai maakuntauudistuksen - mitä siis saatiin?

Sipilän hallituksen linjaukset

■ 18 maakuntaa, joille sote-järjestämisvastuu, nykyisen aluehallinnon kehittämis-tehtävät ja maakuntien liittojen tehtävät.

■ Valinnanvapaus ja kilpailuttaminen - sote-tuotanto-organisaatioita koskee yhtiöittämisvelvoite. Tavoitteena kustannus-tehokkuus ja kustannusten läpinäkyvyys, vertailtavuus.

■ Valtion yleiskatteinen rahoitus, ainakaan tässä vaiheessa ei verotusoikeutta.

■ Suorat kansanvaalit, ns. maakuntavaalit vuonna 2018 presidentinvaalien yhteydessä.

jatkuu >

Iso kysymys on, miten tämä kokonaisuus rahoitetaan. Olen samaa mieltä kuin Esa, että maakunnille olisi pitänyt antaa verotusoikeus, jotta kysymys olisi aidosta itsehallinnosta. Ja koska taustalla on kuitenkin tuottavuuden ongelma, keskeinen kysymys on rahoitusjärjestelmä. Vielä emme tiedä, miten se on ratkaistu.

Hannele P. Selvityshenkilö **Lauri Tastrastin** esityksen mukaan valtiolta on siirtymässä 12 500 työntekijää maakunnan organisaatioihin. Soten henkilöstömäärä on sitten aivan omaa luokkaansa. Mielestäni

hallitus linjasi suhteellisen selkeästi, että ai-dot kehittämistehtävät, joissa käytetään poliittista harkintavaltaa, ovat maakunnilla. Vastaavasti perinteinen oikeusharkintaa edellyttävä "koppalakkityö" eli viranomais-tehtävät kuten lupa- ja valvontatehtävät, jäävät valtiolle. Minusta linjaus on selkeä. Uudistuksessa on menty sote edellä, koska valtio haluaa varmistaa, etteivät menot pää-se riistäytymään käsistä. Oma toiveeni on, että tässä uudistuksessa otettaisiin huomioon se, että henkilöstö on elänyt hallinnol-listen uudistusten keskellä pitkään.

Antti M. Käydäänpä läpi kunta-maakun-ta-valtio-kokonaisuutta. Millaisia jännitteitä kuntien ja maakuntien välille voi olla rakentumassa, kun uudistusta viedään käytäntöön?

Heidi R. En usko, että tulee suuria jän-nitteitä. Sen lainsäädännön mukaan kun-nissa toimitaan, mikä laki tulee. Yleensä ongelmat liittyvät rahaan ja siihen, miten toimintoja ohjataan. Nyt sote-palvelut siir-tyvät maakuntiin ja kunnat eivät enää ra-hoita palvelua. Minusta se on selkeä linja-us, vaikka uudistuksessa voi tuki olla muita riskejä.

Hannele P. Jos mietitään tilannetta meidän sektorilla, niin kunnan tärkein ap-paraattihan on kaavoitus, jossa kunnilla on monopoli. Maakunnille tulee maakuntien liitosta maakuntakaavoitus, ja alueidenkäy-tön suunnittelu sekä ohjaus. Siis myös se ko-konaisuus, mikä on ollut ELY-keskuksilla. Valtaa siirtyy maakunnille ja se on oikea pe-

Perinteinen oikeusharkintaa edellyttävä "koppalakkityö" eli viranomais-tehtävät kuten lupa- ja valvontatehtävät, jäävät valtiolle.

riaate, että näin tapahtuu, mutta tässä työn-
jaossa on vielä paljon keskusteltavaa. Mitä
tapahtuu esimerkiksi valitusoikeudelle?

Esa H.: Roolien selkiyttäminen on tar-
peen. Yksi kuvitelu ongelma voisi liittyä
elinkeinopoliittikkaan, mutta emme kai to-
sissaan usko, että Uudenmaan maakunta
ryhtyisi ohjaamaan Helsingin satamapoli-
tiikkaa? Toinen sektori, jossa voi tulla rajan-
vetoa, on liikennepoliittikka.

Hannele P.: Voidaanko kuntien tehtä-
viä siirtää maakunnille? Nyt näyttää siltä, et-
tä vain siinä tapauksessa, jos asiasta on yksi-
mielinen päätös maakunnan kuntien kesken.
Ympäristöhallinnossa olemme olleet aika ra-
dikaaleja näkemyksissämme, jos ajatellaan
vaikkapa rakennustarkastusta ja -valvon-
taa. Maakunnilla voisi olla tähän annettavaa.
Jos kunnassa on yksi henkilö töissä raken-
nusvalvonnassa, mihin resurssit riittävät?

Esa H.: Kuvittelen, että tämä asia tulee
lausuntokierroksella eteen.

Antti M.: Millaisia jännitteitä valtion ja
maakunnan tehtäväjakoon liittyy?

Esa H.: Vielä ei voi tietää. Maakuntien
erilaisuus on otettava huomioon. Valtion
puolella on yleensä momentti, ja moment-
tia vastaan on joku resurssi ja tehtävä. Kun-
tapuolella on velvoitteet ja resurssit. Tässä
uudistuksen valmisteluvaiheessa näkyy vie-
lä "momenttipuolen" ajattelua, joka on kun-
nille vierasta.

Antti M.: Hannele, kerro millä tavalla
valtion virkamies voi sopeutua siihen, että
maakuntavaltuutettu onkin yhtäkkiä "päs-
määröimässä virkamiehen päälle" eli ei ole
"minäpä määrään" -mallia?

Hannele P.: Antti, milloin olet ollut vii-
meksi valtion palveluksessa? Mehän ollaan
poliittisessa ohjauksessa kaiken aikaa ja oh-
jaus vaihtuu joka vaaleissa. Kyllä tiukka po-
liittinen ohjaus ulottuu myös aluehallintoon
- ja hallituksen ohjelman mukaan siellä-
kin toimitaan. On klisee, että on joku "itse-
näinen virkamies". On tiettyjä asioita, jois-
sa on pakko noudattaa viranomaisvastuuta
ja joissa harkinta tapahtuu tiukoissa rajois-
sa. Mutta on hyvä muistaa, että virkamiehen
velvollisuutena on kertoa poliittiselle pää-
töksentekijälle ne oikeudelliset rajat, joissa
päätöksiä voidaan tehdä.

Antti M.: Mutta tulevilla itsehallintoalu-
eilla poliittinen ohjaus on "paikan päällä".

Hannele P.: Toivon, ettei maakunnissa
mennä sellaiseen malliin, jossa on lautakun-

tia, joissa poliitikot istuvat joka asian päällä.
Toivon, että olisi maakuntavirasto, jossa vir-
kamiehet hoitaisivat asioita ja maakunnan
poliitikot ottaisivat tehtävikseen ne asiat,
joissa vaaditaan strategista linjausta ja po-
liittista silmää. Tästä työnjaosta ei ole kovin
paljon vielä keskusteltu. Kokonaisen maa-
kunnallisen lautakunta-armeijan rakenta-
miselle sanoisin "huhuh".

Esa H.: Aivan. Kun paloauto lähtee palo-
paikalle, sehän ei lähde poliittisella päätöksel-
lä. Siinä ei ole lainkaan poliittista harkintaa.

**Antti Mykkänen haluaa kuulla, miten
esimerkiksi Lempäälä voisi varmistaa
oman äänensä kuulumisen maakunta-
hallinnossa. "Kiintiöpaikkoja" ei ole
luvassa, eivätkä uudet maakunnat ole
kuntien käskyläisiä.**

Heidi R.: Minua ei huolestuta se, onko
maakuntahallinnossa lautakuntia ja siellä
lempääläläisiä. Se huolestuttaa, jos joka ai-
noalla alueella pitää tehdä kaikki samoin yl-
häältä tulneiden ohjeiden mukaan. Toivon,
että kullakin alueella saataisiin tehdä suun-
nittelu- ja valmistelutyö omista alueellisista
lähtökohdista käsin.

Ei meillä Lempäälässä olla huolissaan
siitä, kuinka monta päättäjää meiltä istuu
maakuntahallinnossa. Olemme toimineet
maakunnan liiton kanssa hyvässä yhteis-
työssä kaiken aikaa.

**Jyrki Kataisen hallituksen kuntauu-
distus nosti kuntaväen tunteet pintaan,
mutta monin verroin suurempi maakun-
taudistus ei ole vienyt väkeä barrika-
deille. Miten tätä voi selittää?**

Esa H.: Eiköhän tässä käyty kaikki muut
vaihtoehdot läpi viime hallituskaudella ja
muutamalla aiemmalla. Viime hallitus-
kaudella perustuslakivaliokunnan antama
lausunto sote-uudistuksesta oli niin selkeä,
että se viitoitti tietä uudistukselle. Varmaan
kyse on siitäkin, että kentällä on kova väsy-
mys. On pakko saada jotakin jo maaliin. Tä-
männä uudistuksen epäonnistuminen olisi
kaikkein huonoin vaihtoehto.

Heidi R.: Juuri näin. Uudistusta on yri-
tetty niin monta kertaa ja tiedetään, että jo-
takin täytyy tehdä. Ilmapiiri kunnissa on
odottava. Henkilöstö ei voi elää kaiken aikaa
suurten uudistusten keskellä. Olen sanonut
henkilöstölle, että "ei murehdi sitä, mistä
ei itse päätetä". Keskitymme niihin asioihin,

jotka ovat käsissämme ja jotka meille uudis-
tuksessa annetaan.

Uudistus muuttaa myös politiikkaa.

Esa H.: Meille syntyy ensimmäistä ker-
taa historiassa poliittisen kasvun portaat,
joissa joka askel on valtakirjaperusteinen.
Aikaisemmin on ollut kabinettiperusteiset
välivaiheet. Poliitikot joutuvat valitsemaan,
miten asemoituvat kunta-, maakunta- ja
eduskuntavaaleissa. Uudistuksessa puolue-
iden piirien valta muuttuu "vaalikoneeksi",
joka on järjestämässä vaaleja.

Antti M.: Miten valtio muuttuu uudis-
tuksessa?

Hannele P.: Maakuntahallintouudistus
yrittää selkiyttää pelikenttää. Mitä tehtäviä
valtiolle jää? "Koppalakkitehtäviä", poliisi
ja puolustusvoimat, mutta muitakin viran-
omaistehtäviä, valvontaa. Digitalisaatio on
tässä uudistuksessa välttämätön. Verottaja
on tästä hyvä esimerkki. Valtio on tehosta-
nut omia toimintojaan voimakkaasti. Kan-
nattaa muistaa, että valtiolla oli noin 73 600
työntekijää vuonna 2015. Vielä vuonna 2000
henkilöstöä oli noin 123 700.

**Meille syntyy ensimmäistä kertaa historiassa
poliittisen kasvun portaat, joissa joka askel
on valtakirjaperusteinen.**

Nyt ryhdytään pohtimaan kysymystä, joka herättää kuntaväessä intohimoja. Mikä on tulevaisuuden kunta? Ranskalainen vaakunakuntako - vai jotakin enemmän?

Heidi R.: Olemme uudistuksen jälkeen mahdollistajia, emme enää palveluntuotantokoneisto samalla tavalla kuin aiemmin. Nyt pitäisi pystyä kertomaan kuntalaisille, mistä oikein on kysymys. Ne, jotka lähtevät itse aktiivisesti tekemään, ovat ensimmäisinä nenä pinnan päällä. On kunnissa toki sitäkin ajattelua, että rakastutaan nykyiseen lautakuntarakenteeseen, mutta Lempäälässä lähdemme siitä, että kykenemme uudistamaan toimintaamme. Me olemme se tulevaisuuden kunta.

Esa H.: Uskoakseni luottamushenkilöt ovat valmiimpia uudistukseen. He näkevät, että kyse on nimenomaan kuntalaisten asioista. Moni virkamies ajattelee sisimmässään, että tämä uudistus ja käsillä olevat asiat ovat kunnan, eivät kuntalaisten.

Heidi R.: Aivan, "mun hallinto, mun kunnantalo". Urani aikana olen kohdannut tätäkin ajattelua virkamieskunnassa. Tässä käsillä olevassa uudistuksessa sillä ei pääse pitkälle.

Antti M.: Heidi, miten kuvaat uutta kuntaa? Mikä siitä kehkeytyy?

Heidi R.: Tulevaisuuden kunta vastaa lähipalveluista. On varhaiskasvatus, siis päivähoito, koulu, vapaa-ajan palvelut. Sitten kaavoitus ja maankäyttö sekä elinkeinopoliittikka. Kunnasta kehkeytyy aidosti elinvoimaa ylläpitävä toimija, jonka täytyy hakea yhteistyökombinaatioita mahdollistaakseen kuntalaisien palvelut. Digitalisaatiolla on tässä merkittävä rooli.

Esa H.: Vaikka sote-palvelut siirtyvät maakunnille, kunnissa käydään edelleen keskustelua soten kanssa. Kaikki yhteistyötä ja valmiuksia rakentava toiminta kuuluu edelleen kunnalle. Kannattaa muistaa, että maakuntauudistuksen jälkeenkin Suomen kuntien toimiala on laajuudeltaan edelleen kaksi kertaa se, mikä Hampurilla on nyt.

Onko uudistus kunnalle ja kuntajohtajalle vapauttava mahdollisuus keskittyä johonkin muuhun ohi sote-palveluiden - vai vallan menetys ja tappio?

Heidi R.: Koen uudistuksen vapauttavana. "Ottakaa vaan sote ja äkkiä". Kunnissa on menty vuosien ajan sote-rahoituksen ehdoilla ja on kiristetty kunnan kaikkea muuta toimintaa, yhdistelty virkoja, eikä sekään ole

Kunnasta kehkeytyy aidosti elinvoimaa ylläpitävä toimija, jonka täytyy hakea yhteistyökombinaatioita mahdollistaakseen kuntalaisien palvelut.

riittänyt. Kun näin on, niin on aika uudistaa perusteellisesti kuntien toimintaa. Jatkossa kysymys on siitä, mistä me löydämme elinvoimatekijät ja yhteistyökumppanit tekemään elämänlaatua kuntalaisille.

Keskustelu kääntyy maakunnallisen itsehallinnon kriteereihin. Kumpaa nyt käsillä oleva uudistus edustaa: valtion tiukkaa ohjausta - vai aitoa itsehallintoa?

Antti M.: Täytyyvätkö aidon itsehallinnon edellytykset sillä, että maakunnissa on suora kansanvaali? Oma verorahoitusta ei kuitenkaan ole.

Esa H.: Jos Euroopan neuvoston määritelmää mietti, niin itsehallinnon tunnusmerkistö on tässä: hallinnon ylemmästä tasosta riippumaton toimija, on vapaa sopimusoikeus, on vapaa poliittinen päätöksentekaoikeus, on taloudellinen riippumattomuus. Noin kolme ja puoli kriteeriä näistä täyttyy. Rahoituksessa on yleiskatteinen "könttäsümä", ei momentteihin menevä yksityiskohtainen ohjaus. Mielestäni itsehallinto toteutuu, mutta talouden osalta ensi vuosikymmenellä täytyy vielä tarkentaa malleja ja saada maakunnille verotusoikeus.

Heidi R.: En ole aivan noin optimistinen. Rahoitus on iso kysymys. Se joka maksaa viulut, yleensä myös määrää aika pitkälle mitä tehdään ja se on tämän uudistuksen

heikko kohta.

Hannele P.: En ole lakiluonnosta nähnyt. Mutta näiden kriteerien mukaan, jotka Esa tässä luetteli, ollaan rakentamassa itsehallintoaluetta, jota valtio ei "kyyllää ja pomota" momentti-kohtaisesti. Meillä ministeriössä on lähdetty siitä, että itsehallinto päättää itse asioistaan. Valtio ei tulosohjaa maakuntia samalla tavalla kuin valtion nykyistä aluehallintoa. Ohjausta on toki tulossa myös maakuntien tehtäviin. Ohjaammehan ympäristöministeriöstä oppailla ja määräyksillä myös kuntien ympäristötointa.

Sote-palveluihin voi tulla tiukempaakin ohjausta, koska valtio haluaa pitää kustannukset kurissa.

Entä millaisia asioita kolmikko haluaa suures-

sa maakuntauudistuksessa alleviivata.

Mikä uudistuksessa on parasta?

Esa H.: Parasta on, että maakuntalaki on rakennettu kuntalain "päälle". Se on koko uudistuksen ydin: itsehallinto. Uskon myös maakuntavaalien kiinnostavan jopa poliittista ykkösketjuamme. Kansanedustajilla tuskin on varaa jättää kotimaakunnissaan tätä vaalia väliin.

Hannele P.: Tärkeää on, että maakuntalaikiin kirjataan selkeästi toimivallat ja tehtävät sekä rahoitus niin pitkälle, ettei tarvitse kovin pitkällisesti ryhtyä keskustelemaan, mitä laki oikeasti tarkoittaa. Haluan nähdä, että tässä ollaan vilpittömästi rakentamassa itsehallintoa. Toinen toivomus on se, että tämän uudistuksen takana seisotaan pitkään, ettei heti seuraava hallitus muuta suuntaa. Henkilöstön kannalta sellainen olisi kohtuutonta.

Heidi R.: Nyt pitäisi myöntää, että heti alkuvaiheessa ei synny säästöjä. Muutosvaihe pikemminkin vaatii resursseja. Jos on näkymä ja visio, mihin ollaan menossa, sopeuttamistoimet onnistuvat ajan kanssa. Nyt edellytetään aitoa itsehallintoa ja resursseja kehittämiseen, jotta saavutetaan tavoiteltu tulos. Muutokselle on huutava tarve. •

Laaja keskustelu kokonaisuudessaan KAKS.fi.
Lue, mitä Hannele Pokka, Esa Halme ja Heidi Rämö sanovat muun muassa sote-yhtiöittämisvelvoitteesta.

*Kaks on
 myös
 facebookissa.*

Vaalit yhteen

Meitä ihmiskuntalaisia ei yleensä kiinnosta osallistua päätöksentekoon, ellei kysymys ole itseen tai läheisiin ymmärrettävällä tavalla vaikuttavasta asiasta. Vaaleihin osallistutaan kuitenkin kohtuullisesti.

Määräajoin pidettävät vaalit ovat mitä oivallisin kansanvallan väline. Käytännöllisyydessään ne voittavat suoran demokratian, joka toimii parhaiten selkeästi rajatuissa ja käytännön arkeen liittyvissä asioissa.

Me suomalaiset saamme äänestää päättäjät kuntiin, eduskuntaan ja europarlamenttiin sekä presidentin. Reilun puolentoista vuoden kuluttua äänestämme myös historian ensimmäisissä maakuntavaaleissa.

Vaikuttaa selvältä, että eduskunta ei tule rajaamaan ehdokkuutta siten, että sama henkilö ei voisi olla ehdolla kaikissa vaaleissa. Ja miksipä kansanedustajat itse rajaisivat ehdokkuuksiaan.

Tutkitusti tarpeettomana rajausta pitää vajaa puolet kansasta. Sen sijaan reilut kaksi kolmasosaa haluaisi ministerit ulos kunnan- tai maakuntavaalituustoista.

On erittäin todennäköistä, että kaikki kansanedustajaksi haluavat ovat ehdolla maakuntavaaleissa. Noin vaalipiirin kokoista maakuntaa ei voi jättää kilpailijoiden kentäksi. Samoin monella kansanedustajalla on paine olla ehdolla myös omassa kotikunnassaan. Suurin paine on suurimmissa kaupungeissa.

On myös todennäköistä, että suurimpien kaupunkien keskeiset luottamushenkilöt ovat ehdolla maakuntavaaleissa. Heidän valtansa kasvaa. He istuvat keskeisinä päättäjinä sekä keskuskaupungissa että maakunnassa.

Entäpä maakunnan jakaminen vaalialueisiin? Etenkin keskustan ja sdp:n kannattajat toivoisivat tätä. Uusi demokraattinen maakunta ei kuitenkaan ole kiintiöpaikkainen kuntayhtymä. Parhaiten maakunnan sisäinen koheesio varmistuu, kun koko maakunta on samaa vaalialuetta. Näin ei synny turhia kuppikuntia.

Ensimmäiset vaalit ovat presidentinvaalien yhteydessä. Sisällöltään vaalit eivät ole lähellä toisiaan. Tälle ratkaisulle on kuitenkin perustelunsa. Suorat presidentinvaalit ovat aina olleet äänestysmagneetti. Kun uutta maakuntajärjestelmää pannaan pystyyn, on hyvä, että ihmiset saavat kaksi syytä mennä uurnille. Asia tulee tutummaksi.

Kaikki kansainväliset esimerkit kertovat, että äänestysprosentit ovat erittäin alhaiset silloin, kun paikallisvaalit ovat yksinään. Kaikki jäkitekijät puoltavat vaalien yhdistämistä. Tavoitteena tulee olla, että paikallis-, maakunta- ja eduskuntavaalit pidetään 2020-luvulla samaan aikaan. Minimi on maakunta- ja kuntavaalien yhdistäminen.

Puolueet käyvät maakuntavaaleihin vakavalla mielellä. Siksi on kiinnostavaa, että kansalaisten mielestä puolueen tai sen puheenjohtajan imagolla ei ole merkitystä vaaliasetelmassa. Keskeisintä ovat puolueiden maakuntaa käsittelevät teemat. Nämä kansan kannat tuntuvat selväjärkisiltä.

Antti Mykkänen
 päätoimittaja

polemiikki²/2016

Pääkirjoitus 3

Ajassa:

Syrjäseudut eivät ole kurjaseutuja 6

Tietokaks:

Tieteellisen neuvottelukunnan uudet jäsenet 8

SuomiAreena Porissa 12.7.

Uusi Polemia: Maakunta 10

Uutta tulossa www.kaks.fi 11

Kunnat ovat varovaisia somettajia 12

Tutkija Ossi Heino perehtyi vesihuoltoon 16

Vesihuollon ongelmana näkymättömyys 19

Maakuntavaalit puntarissa 20

Uskoa, tahtomista ja tuotteistamista 25

Kolumni:

Ääni on elonmerkki 29

Tätä tutkin:

Yksinkertaisuuden illuusio katosi tutkija

Sanna Tuurnakselta 30

Numerotauki 31

Lopuksi väitän 32

Monenlaista toimintaa löytyy pienistä kylistä. SIVU 6

Merja Ojala

Mitäpä jos meillä ei olisikaan puhdasta vettä? SIVU 16

iStockphoto

Merkkejä kulttuuri-
matkailun suosion
noususta on
ilmassa.
SIVU 25

Kuka kehtaa väittää ja mitä?!
Lue takakannesta ja ota kantaa.

kaks.fi

Käytä puheenvuoro.

Merja Ojala

Polemiikki on Kunnallissalan kehittämissäätiön tytäryhtiön Pole-Kuntatieto Oy:n neljä kertaa vuodessa ilmestyvä lehti. Polemiikin levikki on 23 500. Julkaisija Pole-Kuntatieto oy c/o Kunnallissalan kehittämissäätiö, Fredrikinkatu 61, 00100 Helsinki, toimisto@kaks.fi
Päätoimittaja: Antti Mykkänen Toimitusneuvosto: Antti Mykkänen, Veli Pelkonen, Eeva-Liisa Hynynen ja Minna Ruusinen.
Toimitus ja ulkoasu: Minna Ruusinen/Miks' ei! Oy, Huvilakatu 17, sisäpiha, 00150 Helsinki, miksei@kaks.fi
Osoitteenmuutokset: toimisto@kaks.fi Paino: Print Plus Digital ISSN 1455-6022. Aikakauslehtien Liiton jäsenlehti.

ISOISSA KOKONAISUUKSISSA YHDEN IT-TOIMITTAJAN AIKA ON OHI

*Apotti jäänee viimeiseksi yhden ison toimittajan megahankkeeksi sosiaali- ja terveydenhuollon IT-järjestelmien historiassa. Näin uskoo CGI:n terveydenhuollon IT-ratkaisujen johtaja **Matti Häkkinen***

Apotin kokoisia isoja yhden organisaation järjestelmiä tuskin enää tulevaisuudessa

rakennetaan, sillä sote-uudistus muuttaa toimintatapaa verkostomaisemmaksi. Se pakottaa myös terveydenhuollon tietojärjestelmiä muuttumaan”, Häkkinen sanoo.

Monoliittien tilalle tulee Häkkisen mukaan malli, jossa huomioidaan paremmin nykypäivän it-järjestelmien verkottuneisuus ja eri osasten välisten avointen rajapintojen tärkeys.

”Sote-uudistuksen jalkauttamisessa yhtenä isona kysymyksenä on koordinaatio. Tietojen on liikuttava sujuvasti eri tahojen ja järjestelmien välillä. Uuden mallin on oltava aiempaa joustavampi ja modulaarinen, sillä tekijöiden verkosto kasvaa nykyisestä. Esimerkiksi potilaiden valinnanvapaus on vaikea toteuttaa ilman avoimempia rajapintoja”, Häkkinen ennustaa.

Palvelutuotannon ohjaus ja koordinointi on tähän asti ollut IT:n kehittämisessä lapsipuolen asemassa. Sujuva palvelupolku on ollut kaukana, kun potilaiden ja hoitohenkilökunnan aikaa on tuhrautunut samojen tietojen syöttämiseen eri järjestelmiin.

”Uuden IT-mallin on oltava aiempaa joustavampi ja modulaarinen, sillä tekijöiden verkosto kasvaa nykyisestä.”

Terveydenhuollon maailma järjestelmineen on niin monisyinen, että Häkkinen näkee tulevaisuuden kustannustehokkuuden löytyvän evoluutiotyypisistä etenemisestä, avoimuudesta ja ketterästä yhteistyöstä. Koetellut ja toimivat ratkaisut pidetään ja kehitysresurssit keskitetään ongelmakohtiin.

”Avoimet ja modulaariset järjestelmät avaavat mahdollisuuksia pienemmille kumppaneille rakentaa esimerkiksi käteviä piensovelluksia asiakkaille.

Isojen IT-talojen toiminnanohjaus- ja integraatio-osaamisella varmistetaan kokonaisuuden toimivuus”, havainnollistaa Häkkinen.

IT-palveluyrityksissä sote-uudistukseen valmistautuminen käy jo kuumana. Häkkisen edustama CGI on jo kehittänyt Omni360-tuotenimen alla omaa palvelualustansa, jossa on huomioitu sote-uudistuksen tuomat vaatimukset.

CGI

- Suomen suurimpia sote-IT-toimittajia
- 3200 asiantuntijaa 17 paikkakunnalla; joukossa lääkäreitä, sairaanhoitajia ja sosiaalitoimen ammattilaisia
- Omni360-ratkaisun kehittäjä

SYRJÄSEUDUT EIVÄT OLE KURJASEUTUJA

Tuore tutkimus perusoikeuksien toteutumisesta syrjäseuduilla ravistelee luutuneita käsityksiä kasvukeskuksien ulkopuolisesta elämästä.

Sivistykselliset ja sosiaaliset perusoikeudet syrjäkunnissa on Kunnallissalan kehittämissäätiön KAKSin rahoittama tutkimus, jonka toteuttivat Helsingin, Tampereen ja Turun yliopistojen tutkijat.

Tutkimus on varsinainen myytinmurtaja, mitä tulee syrjäseutujen asukkaiden elämään. Tutkimuksen mukaan sosiaaliset ja sivistykselliset oikeudet toteutuvat harvaan asutulla maaseudulla yllättävänkin hyvin, ja toisaalta vauraat ja väestöltään tiheät seudut eivät aina toteuta perusoikeuksia niin hyvin kuin saattaisi kuvitella.

Syrjäseutujen kuntien virkamiesjohdon ja luottamushenkilöiden kyvyllä luovia tilanteessa on myös merkitystä. Tutkimus toteaa myös, että oikeuksien toteutuminen edellyttää riittävän laajaa väestöpohjaa.

Konventionaalisesti ajatellaan ”syrjäseutujen” olevan tietynlaisia ja sijaitsevan määrättyissä Suomen osissa. Totuus on, että Suomen kunnat ovat hyvin heterogeenisiä ja karkeita yleistyksiä on vaikea tehdä.

Tutkimusryhmää johtaneiden Turun yliopiston oikeustieteen professori **Juha Lavapuron** ja Helsingin yliopiston valtiosääntöoikeuden professori **Tuomas Ojasen** mukaan esimerkiksi se käsitys, että ”huonosti toimivat” kunnat ovat enimmäkseen Itä- ja Pohjois-Suomessa, ei välttämättä pidä lainkaan paikkaansa.

- Usein ajatellaan, että taloudellisesa mielessä kriisiytyneet kunnat eivät pysty toteuttamaan perustuslain edellyttämiä asioita. Tutkimus osoitti, että näin ei suinkaan ole. Raha ei siis ole kaiken avain, vaikka totta kai resursseilla on merkitystä, toteaa Tuomas Ojanen.

Tutkimus toi esiin myös sen, että kunnat itse vierastavat ”syrjäkunnan” termiä. Termi itsessään nojaa tavallisemmin kuntien valtionosuusjärjestelmän tarpeisiin kehitettyihin tunnuslukuihin, joista keskeisimmät ovat asukastiheys, kerroin ja syrjäisyysluku. Syrjäkunnat ovat tavallisesti myös pieniä kooltaan; suurin syrjäkunnaksi tituleerattava on 15 000 asukkaan Kuusamo.

Tilastoanalyysiä, oikeustiedettä sekä haastatteluja yhdistävä tutkimus on monipuolinen katsaus oikeuksien toteutumiseen eri syrjäkunnissa. Se toteaa, että kuntien asukkaiden itsensä näkökulmasta syrjäisyys ei ole pelkästään huono asia. Se merkitsee elinympäristön väljyyttä, rauhallisuutta ja luonnonläheisyyttä, tiettyjen kaupungeille tyypillisten sosiaalisten ongelmien puuttumista sekä mahdollisuuksia järjestää palvelut luovasti.

Kunnissa tehdyissä haastatteluisa tuli esiin, kuinka harvaan asutulla maaseudulla esiintyy sellaista yhteisöllisyyttä, jota vaikkapa pääkaupunkiseudulla ”ei voi esiintyä”.

- Uskallan arvioida, että moni työssäkäyvä syrjäseutujen asukas kokee, että tietyistä palveluista voi vähän tinkiä ja nauttia siitä avaruudesta ja rauhasta, Tuomas Ojanen pohtii.

Työttömillä on toinen tilanne. Syrjäseutuja leimaa työpaikkojen vähyys ja väestörakenteen ongelmat. Mielenter-

veys- ja päihdepalveluja ei ole kaikkialla riittävästi saatavilla. Syrjäseuduille muodostuu niin sanottuja köyhyystaskuja, joissa yksilöiden mahdollisuus hankkia itselleen toimeentuloa on kaventunut.

Toisaalta ei voi sanoa, että köyhyys johtuisi alueiden syrjäisyydestä, vaan asukkaiden matalasta koulutustasosta ja työpaikkojen puutteesta. Tutkimus ei myöskään pureudu siihen, millaisena köyhyys koetaan. Maaseudulta löytyy yhtä lailla esimerkiksi taloudellisesti menestyviä maataloja, joissa asuu hyväosaista aktiiviväestöä. Syrjäseutujen eriarvoistuminen seuraa pikemminkin yleistä kehitystä Suomessa.

Projektitutkijat kävivät kesällä 2015 Mänttä-Vilppulassa, Puolangalla, Rautavaaralla ja Sodankylässä haastattelemassa kuntien virkamiehiä sekä kunnallispoliitikkoja perusoikeuksien toteutumisesta.

Kuntavierailut tuottivat mielenkiintoisia tuloksia. Esimerkiksi Puolanka ja Sodankylä osoittautuivat kunniksi, joissa oli löydetty, kiitos onnistuneen päätöksenteon ja osaavien viranhaltijoiden, hyviä toimintamalleja perusoikeuksien turvaamiseen.

Toisaalta näissäkin maantieteellisesti suurissa kunnissa kehittäminen painottui keskustaajamiin. Kuntavierailut osoittivat myös, että palveluiden hyvä taso on usein kiinni yksittäisten työntekijöiden omistautumisesta; vaikkapa siitä, että kunnan työvoimapaalveluita vastaava työntekijä kuljettaa omalla autollaan palveluiden käyttäjiä palveluiden piiriin. On kuitenkin selvää, että palvelujen innovatiivinen toteutuminen ei saisi jäädä kunnan työntekijöiden oma-aloitteisuuden varaan.

- Luovalla, innovatiivisella viranhoidolla saadaan niukoista resursseista

Vesilahden Rämssön kylän kesäteatteriharjoitukset pyörähtivät käyntiin. Rämssön kyläkerho on toiminut jo 37 vuotta.

enemmän irti, Tuomas Ojanen painottaa.

- Syrjäseudulla virkamiehet pyrkivät hakemaan uuden tyyppisiä ratkaisuja. Toisaalta tutkimuksessa ei tarkasteltu sitä, estävätkö toimialojen ahtaat rajat näitä luovia ratkaisuja, hän jatkaa.

Sekä Tuomas Ojanen että Juha Lavapuro toteavat kuitenkin, että perusoikeuksien toteutumisen taso on turhan sattumanvaraista.

- Nämä eivät voi olla pelkästään johtamiskysymyksiä, Juha Lavapuro sanoo.

Hän toteaa, että resurssien niukkuus sinänsä ei oikeuta loukkaamaan kenenkään perusoikeuksia. Valtiolla on viimekätinen vastuu siitä, että perusoikeudet toteutuvat yhdenvertaisella tavalla koko maassa.

Analyyysi osoitti myös, että vaikka kokonaisuutena sosiaali- ja terveyspalvelut toteutuvat syrjäkunnissa samalla tavalla kuin muissakin kunnissa, on Suomessa myös pieni joukko kuntia, joissa perusoikeudet toteutuvat kaikilta osin huonosti.

Tutkimus nimesi viisi kuntaa: Kaavin, Lieksan, Rautavaaran, Rääkkylän ja

Siikaisen, joissa sivistyspalvelujen saatavuus on heikompa, toimeentulovaikeudet muuta maata suurempia sekä sosiaali- ja terveyspalveluiden toimivuus heikkoa. Kaikki kunnat sijaitsevat erittäin syrjässä valtatieverkon katvealueilla.

Muissa syrjäkunnissa suurimmat ongelmat olivat edellä mainittujen päihde- ja mielenterveysongelmien sekä vammaisten oikeuksien toteuttamisen lisäksi toisen asteen koulutuksen tarjoamisessa.

Kuntavierailujen yhteydessä selvisi, että syrjäiset kunnat pyrkivät kaikin tavoin varmistamaan sen, että niillä on oma lukio; sen olemassaolo koettiin välttämättömäksi edellytykseksi muullekin laadukkaalle opetusvelvollisuudelle.

Syrjäkuntien tulevaisuuden kannalta on selvää, että meneillään on selviytymiskamppailu, jossa muun muassa työllisyyspolitiikalla on tärkeä rooli. Osa syrjäkunnista on onnistunut katkaistuaan negatiivisen kehityksen kierteen. Tähän on useimmiten vaikuttanut ratkaisevasti uusien työpaikkojen syntyminen esimerkiksi kaivosteollisuuden kasvun kautta.

Tutkimuksen suosituksissa todetaan, että kaavamaisesta ajattelusta tulee irtautua ja tarkkailla syrjäseutujen kuntia monipuolisilla mittarein. Tärkeä johtopäätös on myös se, että sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen että sivistyksellisten oikeuksien toteuttamiseen vaaditaan malli, joka pohjaa riittävän suureen väestöpohjaan.

- Sote-uudistusta pohdittaessa on hyvä muistaa tutkimuksen johtopäätös siitä, että nykyinenkään malli ei ole aina aivan surkea perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen näkökulmasta, toteaa Juha Lavapuro.

Tutkimus suosittelee yksittäisissä kunnissa syntyneiden perusoikeuksia edistävien käytäntöjen systemaattista kehittämistä ja kokoamista kaikkien kuntien käyttöön. •

Lataa tästä:

Juha Lavapuro, Tuomas Ojanen, Pauli Rautiainen ja Virve Valtonen: Sivistykselliset ja sosiaaliset perusoikeudet syrjäkunnissa. Kunnallisen kehittämissäätiö 2016.

Tieteelliseen neuvottelukuntaan viisi uutta jäsentä:

MAAKUNTAUUDISTUS PROFESSORIEN SEURANNASSA

Kunnallisanalan kehittämissäätiön KAKS:n tieteelliseen neuvottelukuntaan on kutsuttu viisi uutta jäsentä: puheenjohtajaksi hallinto-tieteen professori **Jari Stenvall** Tampereen yliopistosta, professori (kou-lutuksen tutkimus) **Päivi Häkkinen** Jy-

väskylän yliopistosta, apulaisprofessori (sosiaalioikeus, tenure track) **Laura Kallio-maa-Puha** Tampereen yliopistosta, profes-sori (laskentatoimi) **Teemu Malmi** Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulusta ja profes-sori (valtio-oppi) **Mikko Mattila** Helsingin yliopistosta.

Polemiikki kysyi neuvottelukunnan uusilta jäseniltä:

1. Mikä on oman tutkimusalasii painavin kysymys juuri nyt?

2. Millaisin miettein seuraat tutkimusalasii kautta sote- ja maakuntauudistusta? Terveisiä uudistajille?

Professori Jari Stenvall:

1. Olen keskittynyt yhä enemmän pohtimaan kysymystä siitä, miten Suomen julkinen hallinto ja palvelut saataisiin sopeut-tamiskykyisemmäksi. Tähän liittyen tutkimukse-ni on kohdistunut muun muassa ”big dataan”, kaupunkiorganisaatioiden älykkyyteen, henkilöstöjohtamiseen, poisoppimiseen ja kokeilutoimintaan sekä palveluiden johtami-seen. Samoin on tärkeää huomioida julkisen hallinnon erityislaatuisuus. Tätä olemme lähestyneet julkisen toiminnan arvo -käsitteellä (public value). Kunnat ja maakunnat ovat julkisen hallinnon keskeinen ydin.

2. Olen seurannut valmistelua melko lailla hämmentyneenä. Olen puheenjohtajana työ-ryhmässä, jonka tehtävänä on uudistamisen arviointi. Siksi on tärkeää myös pitää näkökul-mana objektiivisuus. Edelleen on mahdotonta sanoa, onko uudistamisessa tolkkua mukana vai ei.

Professori Päivi Häkkinen:

1. Mitä tarkoittaa ”digiloikka” koulutuksessa ja oppimisen tukena, mitä sen tulisi olla ja kuinka se tehdään? Digitalisaatio haastaa oppilaitoksia siinä missä ympäröivää yhteiskuntaakin. Sen merkitys koulutuksen tulevaisuudessa riippuu siitä, kuinka se kyetään valjastamaan pedagogisesti tarkoituksenmukaiseen käyttöön, esimerkiksi tukemaan oppimista edistävää vuorovaikutusta ja arviointia. Kestävien pedagogis-teknologisten ratkaisujen luomisessa on ketterän kokeilukulttuurin lisäksi tärkeää hyödyntää oppimistutkimuksen tuottamaa tietoa.

2. Oppimisen, pedagogiikan ja oppimisympäristöjen tutkijana seuran uudistusta lähinnä kuntien koulutus- ja sivistystehtävän näkökulmasta. Kunnilla on jatkossakin tärkeä tehtävä perusopetuksen järjestämisessä. Perusopetuksen rahoituksen soisi kehittyvän suuntaan, jossa kunnat kykenevät tarjoamaan laadukasta ja tasa-arvoista opetusta myös tulevaisuudessa.

Apulaisprofessori Laura Kalliomaa-Puha

1. Sote-uudistus, toimeentuloturvan siirto Kelaan, perustulokokeilu, maahanmuuttajat ja kotoutuminen.

2. Sote-lainsäädäntö on tällä hetkellä hankalasti hahmotettava kokonaisuus. Jospa uudistus toisi selkeyttä ja yksinkertaisuutta. Sillä olisi merkitystä niin asiakkaiden kuin työntekijöidenkin näkökulmasta: ihmiset pääsisivät paremmin sosiaalisiin oikeuksiinsa, ymmärtäisivät mitä heille kuuluu ja millä ehdoilla. Työntekijöillä jäisi enemmän aikaa tosiasialliseen auttamistyöhön, eikä aikaa tuhraantuisi ylenpalttiseen järjestelmän selittelyyn.

Toivottavasti maakunnat eivät siis tarkoita moninkertaistuvaa hallintoa ja vaikeammin hahmotuvaa kokonaisuutta. Uudistuksia on tehty paljon, mutta kokonaisuuden katsominen uudelleen on ollut vaikeaa. Nyt on vuosisadan tilaisuus uudistaa rohkeasti pulmapaikkoja.

Professori Teemu Malmi

1. Miten sosiaali- ja terveydenhuollon tuottavuutta voitaisiin merkittävästi nostaa.

2. Sote-uudistuksessa tulisi aidosti asettaa tavoitteeksi merkittävien säästöjen aikaansaaminen ilman että laatu tai saatavuus kärsivät. Ei riitä, että pyritään hillitsemään menojen kasvua. Säästöjen aikaan saaminen on mahdollista, sillä muun muassa terveydenhuollossa tuotetaan eri alueilla ja yksiköissä huomattavasti eri määriä suoritteita samaa väestömäärää kohden. Erot ovat usein moninkertaisia, pahimmillaan jopa kymmenkertaisia, eikä näitä eroja voida selittää väestön terveyseroilla. Tähän ongelmaan ja resurssien väärään käyttöön tulisi sote-uudistuksessa löytää eväät.

Professori Mikko Mattila

1. Poliitiikan tutkimus on tutkimusalana laaja, joten kehitystä tapahtuu samanaikaisesti monessa eri teemassa. Viime aikoina on painottunut esimerkiksi edustuksellisuuden ja sen käytännön toteutumisen tutkimus. Kyse siitä, miten yhdenvertaisuus politiikassa toteutuu, kun edellytykset tai motivatio poliittiseen toimintaan vaihtelevat eri yhteiskunnallisten ryhmien välillä. Itse olen viime aikoina lähestynyt tätä kysymystä terveyden näkökulmasta. Johtamassani projektissa on tutkittu yksilöiden terveydentilan vaikutusta poliittiseen toimintaan ja asenteisiin. Tutkimuksella on suuri ja kasvava käytännön merkitys, koska väestön ikääntymisen myötä terveyserot väestöryhmien välillä kasvavat.

2. Sote- ja maakuntauudistus ovat tietysti politiikan tutkimuksen näkökulmasta valtavia muutoksia. Itse seuran uudistuksia kahden näkökulman kautta. Toisaalta sote-uudistuksella on muuttuvien terveyspalveluiden kautta suora yhteys väestön terveydentilaan ja sitä kautta yllä mainitsemaani tutkimusteemaan terveyden poliittisista vaikutuksista. Toisaalta edustuksellisuuden ja yhdenvertaisuuden kysymykset liittyvät suoraan myös maakuntauudistukseen. Suomeen ollaan luomassa kolmatta suoraan vaaleilla valittua edustuksellista päätöksenteon tasoa, jolloin on tärkeää pohtia todella tarkasti, miten ja minkälaisille toimintamalleille maakuntatason demokratia rakennetaan. •

HALLITUS TÄTÄ - OPPOSITIO TUOTA

Mitä sanoit
- minne ja
milloin?

No, Porin SuomiAreenan
BePop-lavalle tiistaina
heinäkuun 12. päivänä
kello 15!

Kunnallisan kehittämässätiö KAKS ja Polemiikki-lehti järjestävät hallituksen ja opposition sanan säilien kalistelu Porin SuomiAreenalla 12.7.2016 klo 15.15 – 16.30 BePop-lavalla, Yrjönkatu 22.

Mukana paneelissa ovat neljän eduskuntaryhmän puheenjohtajat: **Arto Satonen** (kokoomus), **Antti Lindtman** (SDP) ja **Outi Alanko-Kahiluoto** (vihreät). Keskusta valitsee eduskuntaryhmänsä johtajan kesäkuussa, joten nimi selviää tuolloin.

Keskustelun teemoina ovat muun muassa: Maakuntaitsehallinto – ihme hallinto vai hallinnon ihme? Miten sote-soppa porisee? Mitä yhtiöit-täminen merkitsee? Mitä kunat tekevät tulevaisuudessa? Mikä on hallituksen ja mikä opposition linja muihin Suomen kohtalonkysymyksiin?

Taustaksi kysymme kansalaisten tunteja näihin asioihin TNS Gallupin kautta. Tulokset julkistetaan Porissa!

TERVETULOA PORIIN JA BEPOPIN LAVALLE
12.7.2016 KLO 15.00!

LUE KIRJA:

Kahdeksan tulkintaa maakuntaitsehallinnosta

Tässä se on. Kunnallisan kehittämässätiön KAKSin tuorein Polemia-sarjan teos: *Maakuntaitsehallinto*.

Teoksessa pureudutaan maakuntahallinnon historiaan, sen olemukseen, tehtäviin ja rahoitukseen. Tarkasteluun nousee myös rajanveto ja suhde kuntiin sekä valtiioon. Esimerkkejä haetaan Euroopasta.

Kirjan toimittaja, asiamies **Antti Mykkänen** korosti kirjan julkituksen yhteydessä, että mitään suurta synteesiä ei ole edes haettu. Suuri osa artikkeleista on täysin riippumattomia uudistuksesta. Mielipiteet ovat kirjoittajien omia. Eikä ole ”vain yhtä tietä”.

Kirjoittajajoukolla on aiheeseen per-spektiiviä. Sanansa maakuntaitsehallinnosta sanovat HTT **Kauko Heuru**, HTT **Erkki Mennola**, VTL **Siv Sandberg**,

FM **Matti Sippola**, HTT **Paula Tiuhonen**, VTM **Matti Viialainen** ja professori **Matti Wiberg**. Kirjan on toimittanut VTM Antti Mykkänen, joka pohtii teoksessa itsekin maakuntaitsehallinnon tehtäviä, alueita ja prosessia.

Hallinnon hädelleistä syntyy harvoin räväkkää tekstiä. Nyt sellaista on luvassa.

- Mitään kansalaisadressia itsehallinnon puolesta ei ole kerätty. Kukaan ei aseta henkeään alttiiksi maakuntaitsehallinnon puolesta, kiteyttää valtiopoli professori Matti Wiberg Turun yliopistosta artikkelissaan ”Potjomkinin kulissi”.

Meillä on tapana puhua eurooppalaisesta alueellisesta itsehallinnosta niputtaen Keski-Euroopan käytännöt yhteen. Tutkija Siv Sandberg Åbo Akademista korostaa, että mitään yhtenäistä eurooppalaista aluehallintomallia ei ole olemassakaan.

- Jokaisella maalla on omanlaisensa

järjestelmä, Sandberg tiivistää.

Mistä maakuntaitsehallinnossa on perimmiltään kysymys? Kunnallisen itsehallinnon sinnikäs puolestapuhuja, dosentti Erkki Mennola muistuttaa, että jokaisessa maakunnassa tulisi ryhtyä itse valmistelevaan omaa itsehallinto-ohjelmaa aikatauluineen, tehtäväluonnoksineen ja toimielimineen. Ja Mennolan pohdinnassa pääpaino on sanalla ”itse”.

- Mahdollisten vaalien aika tulisi vasta myöhemmin, hän toteaa.

Entä syntyykö ministeriöiden pöydiltä aito maakuntaitsehallinto? Kirjoittajat epäilevät sitä lujasti. Ilman omaa verotusoikeutta itsehallinnosta on vaikeaa puhua. •

Lataa tästä:

Maakuntaitsehallinto
Polemia-sarjan julkaisu 103

MUODONMUUTOS VERKOSSA, PALJON UUTTA LUVASSA

Kunnallisan kehittämissäätiön nettisivut kaks.fi modernisoituivat ja raikastuivat keväällä. Ne toimivat kaikilla päätelaitteilla, ja mahdollistavat monenlaisia sisältöratkaisuja. Toteutettu muodonmuutos on vasta alkusoittoa, sillä lisää on luvassa.

Syksyllä paljastuu, millaisia ideoita ilmassa muhii, ja millaisia juttutyyppejä tai muuta alueellisesti kattavaa materiaalia, kuvaa ja ääntä, verkkoon siirtyy. Paperisen *Polemiikki*-lehden ilmestymiskertojen välillä tarjolle tulee tuoretta luetavaa, katsottavaa ja kuunneltavaa.

- Nykyinen sivustomme mahdollistaa aiempaa laajemman digitaalisen tuotannon, juttujen kokoamisen ja kuvittamisen. Tarkoitus on saada vielä vuoden 2016 aikana uutta toimituksellista sisältöä, sanoo säätiön asiamies, Polemiikin päätoimittaja ja Pole-Kuntatieto Oy:n toimitusjohtaja **Antti Mykkänen**.

Nuoria tekijöitä mukana

Opiskelijaryhmä on ollut kehittämässä Polemiikin verkkosivua. Tulevat journalistit loivat myös erilaisia aihioita nettilehdeksi.

Projekti on nyt saanut jatkoa, sillä yksi alan opiskelija on pestattu KAKSin verkkopalveluun tuottajaksi.

- Hän puolestaan kokoaa opiskelija-verkostoa, joka rupeaa toimittamaan aineistoa sivustolle. Saamme valtakunnallista kattavuutta eli juttuja tulee eri puolilta Suomea.

Mykkänen on innostunut yhteistyöstä.

- Säätiö haluaa pienessä mittakaavassa tarjota opiskelijoille mahdollisuuden tutustua työelämään. Samalla kunta-asiat tulevat heille tutuiksi.

Sähköisen sisältöuudistuksen toivotaan tietenkin laajentavan lukijakuntaa entisestään.

- Kun juttuja tekevät 20–30-vuotiaat, heidän lähestymiskulmansa on varmaan sellainen, mikä saa myös nuoremmat ikäryhmät kiinnostumaan kunta- ja maakuntapuolen kysymyksistä, Mykkänen uskoo.

Paperilehdellä vankka asema

Kaks.fi-verkkopalvelua muovataan evoluution kautta: uudistuksia tehdään niin, että ne sopeutuvat parhaiten kulloinkin vallitseviin oloihin ja toimintaympäristöön.

Nettisivujen kehityksessä on mietitty myös vuorovaikutteisuutta, keskustelun herättämistä ja sen käymistä.

- Tekniset valmiudet ovat jo olemassa esimerkiksi webropol-kyselyihin. Kansalaisaktivismiin suuntaan olemme menossa, Mykkänen sanoo.

Hän kuvaa, että KAKS haluaa ottaa askeleen digimaailman suuntaan, vaikka painetun Polemiikin asema on yhä erittäin vahva. Tuoreen lukemistutkimuksen mukaan 80 prosenttia lukijoista haluaa julkaisunsa nimenomaan perinteisessä muodossa.

- Moni pitää printtilehteä edelleen hyvänä käyttöliittymänä. Lehti tulee postitse kotiin, digiversioon tutustuminen vaatii itseltä aktiivisuutta.

Mykkänen tietää kuitenkin, että yleisesti median käyttö muuttuu digitaalista kohti.

- Seuraamme lukijoiden näkemyksiä, toiveita ja tottumuksia, ja muokkaamme omia käyttöliittymiämme sen mukaan.

Polemiikin lukemistutkimuksen tulokset vääntävät päätoimittajan suun messingille:

- Totta kai se ilahduttaa, kun lehteä pidetään tärkeänä, luotettavana, hyödyllisenä, ammattitaitoisesti toimitettuna. Polemiikki on 23 000 kappaleen levikillään Suomen suurin kunta-alan julkaisu. •

Polemiikin lukijatutkimus: LUKIJAT TYYTYVÄISIÄ

■ Yhä useammalle Polemiikin lukijalle lehti on tärkeä (68 %), etenkin erittäin tärkeänä pitävien osuus on kasvanut (19 %).

Taloustutkimus Oy:n toteuttamassa tuoreessa lukemistutkimuksessa myös lehden tyytyväisten osuus on selvästi noussut.

Lukijoiden erikseen arvioitava oli 3. joulukuuta 2015 ilmestynyt numero, jonka kansijutussa maakuntauudistuksesta keskustelivat OTT, professori (emeritus) **Kauko Sipponen** ja yliopistonlehtori **Jenni Airaksinen** Tampereen yliopistosta.

Kaksi kolmesta oli lukenut

lehden, valtaosa vähintään selailut. Laajaa kansijuttua olivat melkein kaikki ainakin silmäilleet, kolme neljästä lukenut koko jutun.

Edellisestä tutkimuskerrasta (2013) lukijoiden määrä on pysynyt ennallaan. Tulos on sama kuin järjestölehdillä keskimäärin, mutta pienempi kuin ammattilehdillä. Polemiikin parissa kuluu keskimäärin 24 minuuttia, ja lehteä säilytetään edelleen hyvin.

Valtaosa (80 %) haluaa Polemiikkina mieluiten painettuna, verkkolehteä tai tablettiversiota parhaana pitäisi vain pieni osa (7 % ja 4 %).

Toimituksen aihevalinnat on koettu onnistuneiksi, ja eri aihealueita on käsitelty sopivasti.

Esitettyjen väittämien perusteella mielikuva Polemiikista on muuttunut vuoteen 2013 verrattuna entistä myönteisemmäksi. Toimituksen ammattitaitoa arvostetaan. Nykyinen linja miellyttää suurinta osaa, ajankohtaisuus saa kiitosta.

Eniten mielipiteitä jakaa arvio, toimiiko Polemiikki kunta-alan keskustelufoorumina ja herättääkö se keskustelua.

Lukijat kaipaavat tutkimustietoa ja erilaisia näkökulmia sovellettuna kuntatyöhön ja

päätöksentekoon. Myös asian tuntijahaastatteluja toivoo erittäin moni, samoin väittelyä ja uusia ajatuksia.

Lisää juttuja toivotaan kunta-sektorin kehittämistyöstä sekä kunnan, itsehallintoalueen ja valtion suhteesta, eniten kaikkia lehden lukijaryhmiä kiinnostaisivat uudet itsehallintoalueet.

Toiveiden tynnyrissä on monia ajankohtaisia aiheita, kuten sote ja kaikki siihen liittyvät kysymykset, turvapaikanhakijoiden sijoittaminen kuntiin, kunta-alueiden ja maakuntien vahvuudet ja haasteet, kuntatalous ja hankintaosaaminen.

Kunnat ovat historiallisen muutoksen polttopisteessä, ja digitalisaatio – sosiaalinen media mukaan lukien – on tuon muutoksen ydintä.

Pysyvätkö kunnat tuon muutoksen tahdissa? Muun muassa tätä selvittää osaltaan Helsingin yliopiston Ruralia-instituutin tutkijoiden **Torsti Hyryläisen, Sirkku Piispasen** ja **Sofia Tuiskun** kesän aikana ilmestynyt tutkimus *Somen vallassa. Mahdollisuuksia kunnan avoimeen kehittämiseen*.

Tutkimusjohtaja Torsti Hyryläisen johtopäätös ei imartele kuntia.

- Kunnat ovat sosiaalisessa mediasa, mutta eivät toimi sen periaatteiden mukaan vaan ovat menneet someen perinteisin toimintatavoin. Emme juurikaan löytäneet avoimia vuorovaikutuksen foorumeja, joita olisimme voineet paikallisen kehittämiskeskustelun näkökulmasta analysoida.

Kunta on yhtäältä instituutio ja juridinen toimija, toisaalta asiantuntijaorganisaatio ja kolmanneksi monialainen, paikallinen identiteettiyhteisö.

Meneillään olevassa kuntarakenteen muutosprosessissa eräs keskeinen kysymys on, millaiseksi kunnan uusi

rooli muotoutuu. Nimenomaan paikallisen identiteetin luojana, määrittelijänä ja mediana kunta voisi kunnostautua somessa.

- Organisaatio-instituutiokunnan sekä yhteisöllisen kunnan välillä on edelleen kuilu, jota some ei ainakaan vielä ole onnistunut kuroma umpeen, toteaa Hyryläinen.

Tutkimuksessa selvitettiin kolmen suomalaisen kaupungin, Seinäjoen, Kouvolan ja Mikkelin, sopeutumista mediayhteiskunnan muutokseen vuosina 2014 ja 2015.

Tarkoitus oli selvittää muun muassa sitä, miten some vaikuttaa paikallispolitiikan toimijoihin ja toimijaverkostoihin. Aineistona käytettiin paitsi sosiaalisen median sisältöjä ja kaupunkien virallisia kehittämisstrategioita myös sähköpostikyselyä. Lisäksi analysoitiin paikallispoliitikkojen pitämiä blogeja.

Tutkimuksessa havaittiin, että paikallinen media keskustelupalstoinen on edelleen tiedonsaantikanavana vahva, vaikka myös kaupungeilla itsellään on ollut voimakas pyrkimys läsnäoloon sosiaalisessa mediassa.

jatkuu >

Kunnat varovaisia somettajia

Facebook, Twitter, Pinterest, Periscope. Youtube, blogit, vlogit, LinkedIn. Sosiaalisen median kanavien ja viestintätapojen määrä on liki mittaamaton, ja ne muuttavat radikaalisti tapaamme viestiä.

teksti | Salla Nazarenko

Kunnat ovat luoneet palautteenantokanavia, mutta toteavat samaan hengenvetoon, että palautteeseen ei vastata.

iStockphoto

jatkunu > Kaikilla tutkituilla kaupungeilla oli vähintään Facebook, Twitter ja Youtube-tilit, joista osaa päivitettiin ahkerasti. Myös kunnallispoliitikot käyttivät ahkerasti Facebookia, joskin pääasiassa yksityishenkilöinä suljetun tilin kautta.

- Kuntien someläsnäolosta näkee, että kuntien identiteetti on vahvasti hallinnollinen ja palvelujen tuottajan rooliin nojaava. Se ei sellaisenaan suosi keskustelevia viestintätapoja, Torsti Hyryläinen selvittää.

Kunta on myös hyvin sektoroitunut toimija.

- Somessa taas keskustelu voi ryöpsähdellä yli toimialarajojen. Se on ilman muuta hankalaa virkamiehelle, kun esimerkiksi päivähoitosta alkanut keskustelu siirtyy pyöriteiden hoitoon ja takaisin, Hyryläinen jatkaa.

Tutkimus osoittaaakin, että sosiaalisen median uusien viestintätapojen osaaminen ei ole kunnissa kovin hyvällä tasolla – eikä someen edes välttämättä haluta mennä, tai ainakaan käyttää sitä sen suomin edellytyksin.

Torsti Hyryläisen mukaan joissakin tapauksissa tilanne on lähes koominen: kunnat ovat luoneet palautteenantokanavia, mutta toteavat samaan hengenvetoon, että palautteeseen ei vastata.

Sellainen somen palautekanava muistuttaa lähinnä terveyskeskuksen aulaan olevaa palautelaatikkoa, Torsti Hyryläinen lataa.

Kuntien strategioissa pyritään usein kuntalaisten osallisuuden lisäämiseen. Digitalisaatio ja sosiaalinen media mainitaan strategia- ja ohjelma-asiakirjoissa toistuvasti, mutta tutkimuksen mukaan ne jäävät retoriikaksi.

Kuntalaiset itse sen sijaan ovat aktiivisia sosiaalisen median käyttäjiä, mutta tekevät sen muualla kuin kunnan foorumeilla tai kunnan kanssa.

Seinäjokinen kaupunginvaltuutettu **Henna Rantasaari** toteaa, että kuntalaiset eivät itsekään ole kovin aktiivisia. Rantasaari on aktiivinen somen käyttäjä ja valmis myös keskusteluun; kuntalaiset sen sijaan eivät välttämättä lämpene.

- Vähän aikaa sitten tosin Seinäjoen

kaupunki järjesti keskustelun keskustan kehittämisestä. Kysely oli myös somessa ja vastauksia tuli satoja, mikä yllätti positiivisesti, Rantasaari sanoo.

- Myönnän kyllä, että kansalaisten osallisuuden vähäisyys varmasti johtuu siitä, että he ovat aiemmin kokeneet, ettei kuntapäätäjien tai virkamiesten kanssa kannata yrittää dialogia, ettei se onnistu. Mutta uskon, että molemmat ovat vähän vielä opettelemassa tätä muutosta, hän jatkaa.

Tutkimuksessa huomattiin, että ihmiset kyllä keskustelevat paikallisyhteisönsä asioista vaikkapa paikallislehden internet-foorumeilla, mutta harvemmin suoraan virkamiesten tai poliitikkojen kanssa.

Virkamiehet ovat varovaisia, ja silloinkin, kun he viestivät kansalaisten kanssa, vastaukset saattavat olla kapulakielisiä ja byrokraattisia.

Paikallispoliitikot ovat aktiivisempia, moni muun muassa ylläpitää blogia, mutta poliitikkojenkin viestintä on

tutkimuksen mukaan pikemminkin yksisuuntaista kuin aidosti keskustelevaa.

Tutkimuksessa todettiin myös, että aktiivisimpia olivat ne paikallispoliitikot, joilla oli selkeää pyrkimystä valtakunnan politiikkaan. Paradoksaalisesti kyllä, politiikoksi profiloituminen tuntui vähentävän, ei lisäävän, suoraan some-kanssakäymistä kansalaisten kanssa.

- Poliitikkoja, samoin kuin toki virkamiehiäkin, tuntuu vaivaavan kielteisen julkisuuden pelko. Somessa on kuitenkin oltava esillä oma persoona edellä, pohtii Torsti Hyryläinen.

Ei niin huonoa, ettei jotain hyvääkin. Näennäisestä hitaudesta huolimatta kunnissa myös tuotetaan ahkerasti uusia sisältöjä ja digitaalisen läsnäolon malleja.

Varsin hauska on Kouvolan lanseeraama **betonihelvetti.fi** – somea käytävä sivusto, jossa kaupungin ankeaa mainetta karnevalisoidaan ja kumotaan

Someen ei edes välttämättä haluta mennä, tai ainakaan käyttää sitä sen suomin edellytyksin.

iStockphoto

BETONIHVELVETTI.

yhteistuumiin erityisesti Instagramin ja Twitterin keinoin.

- Varsinkin Kouvolan ulkopuolelta olemme saaneet paljon positiivista palautetta, kaupungin kehittämisjohtaja **Harri Kivelä** toteaa.

- Tämä oli tällainen sissimarkki-

nointijuttu. Emme varmasti tee riittävässä määrin someviestintää; kaupungissa on vallalla vanhakantainen ajatus tiedotteesta, joka lähtee vastaanottajalle ja siinä se, Kivelä pohtii.

Harri Kivelän mukaan Kouvolassa on kuitenkin meneillään digitaalisuuden

haltuunotto, joka on osa kaupungin elinvoimaohjelmaa. Tavoitteena on siis hahmotella yhdessä ”Kouvola” –nimistä yhteisöä, jolloin kaupungin strategia ei jäisi pelkäksi paperiksi vaan aidosti yhdessä pohdittavaksi kokonaisuudeksi.

Tutkimuksen johtopäätöksissä todetaan Helsingin apulaiskaupunginjohtaja **Pekka Sauria** lainaten, että sosiaalisen median ulkopuolelle jättäytyminen ei enää ole vaihtoehto, vaan somea ja sen lainalaisuuksia on opittava ja opeteltava käyttämään.

Kuntien tulisi ottaa some haltuun ja sopeutua tulevaisuuden muuttuvaan mediaympäristöön, jossa muun muassa avoin data ja sen käyttäminen on palveluntuotannon mutta erityisesti kunnan elinvoiman luomisen ytimessä.

Tutkijat näkevät tulevaisuudessa kuntien ja paikallismedian tiiviimpiä kumppanuuksia sekä uusia älykkäitä sovelluksia. Tekoäly tulee apuun monitahoisten keskustelujen kuratoinnissa sekä kansalaisten joukkoistamisessa piilevän tiedon hallinnassa. •

➔ *KAKS on tukenut tutkimusta.*

Lue täältä

mitä kuntapäätäjät vastasivat KAKS:n kyselyssä somen käytöstä toukokuussa 2014.

Väitöstutkija Ossi Heino perehtyi kuntapalveluista elintärkeimpään:

VESIHUOLTO EI OLE ITSESTÄÄNSELVYYS

Mikä on vesihuollon tarkoitus? Miksi se on olemassa? Vesihuollon ajattelumalleista väitellyt Ossi Heino uppoutui pohtimaan tavallisista tavallisimman aineen, puhtaan veden, tuottamisen perusteita. Toimivan infrastruktuurin tunnistaa muun muassa ”huonouden poissaolosta”.

Huonon veden aiheuttamat lavantauti- ja kolerakuolemat olivat arkipäivää Suomen kaupungeissa 1800-luvun puolivälissä. Sieltä on edetty pitkä matka: 2010-luvulla Suomen vesihuolto on arvioitu jopa maailman parhaaksi.

Rakennustekniikan diplomi-insinööri **Ossi Heino** päätyi väitöskirjassaan tarkastelemaan vesihuoltoa ”laajasta, vähän filosofisestakin näkökulmasta”. Hän väitteli aiheesta huhtikuussa.

- Olihan minulla tutkimussuunnitelma, mutta en noudattanut sitä orjallisesti, vaan annoin myös uusille kiinnostavuuksille mahdollisuuden tulla tutkituiksi, hän kertoo.

Tutkimuksen pohjana oli neljä Ossi Heinon aiemmin kirjoittamaa artikkelia, joita tutkija tarkasteli kahden erilaisen paradigman, ajattelumallin läpi.

Paradigma 1 lähtee tuotanto-orientoituneesta maailmankuvasta, jossa vesihuolto voidaan pelkistää teknis-taloudellisiin omi-

naisuuksiinsa. Tuotetaan talousvettä ja viemäröintiä virtaviivaisesti, valvotusti ja taloudellisesti ja koko prosessia hallitsee suljettu asiantuntijuus.

Toimintaa kuvataan numeroin ja vesihuollon aiheuttamaa hyötyä yritetään mitata euroin. Asiakkaita lähestytään laskuin ja retoriikan tasolla, mutta toiminnan suunnittelussa he eivät ole millään tavoin mukana. Toiminta hahmottuu teknisen ja ilmiöitä tekivistävän rationaalisuuden kautta.

Paradigma 2 puolestaan perustuu palveluorientoituneeseen maailmankuvaan. Siinä vesihuoltoa tarkastellaan kokonaisvaltaisemmin. Käytetään hyväksi avointa asiantuntijuutta, joka hyväksyy ja hyödynittää ongelmanmuotoilutapojen erilaisuuden. Arvostetaan kykyä yhdistellä erilaisia osaamis- ja hajautunutta tietoa ongelmien muotoilemiseksi ja ratkaisemiseksi. Tarvitaan siis myös vuorovaikutusta ja kuuntelemista.

Samoja ajattelumalleja voidaan tutkijan mielestä käyttää myös muiden infra-

jatkun >

jatkuen >

struktuuripalveluiden hahmottamiseen. Normaalisti on totuttu siihen, että infrastruktuurien merkitystä ja olemusta pyritään kuvaamaan ja perustelemaan jättiläismäisillä esimerkeillä.

- Mutta voikin olla niin, että infrastruktuurien suuruus on kätkeytyä jokapäiväisyyden pienuuksiin, Ossi Heino totesi väitöstilaisuuden johdantopuheessaan.

- Tällöin makrojen sijaan kannattaakin kääntyä mikrojen puoleen: infrastruktuurien erikoisuus voi syntyä siitä, että ne mahdollistavat jotain ”mielettömän tavallista”.

Mielettömän tavallinen on esimerkiksi työssäkäyvän lapsiperheen aamu. Se muuttuu ongelmalliseksi, jos hanasta ei aamulla tulekaan vettä. Ei voi käydä suihkussa, ei pestä hampaita, ei keittää puuroa eikä kahvia. Pieni putkirikko saa päivän sekaisin. Jos samaan aikaan osuisi sähkökatko, oltaisiin jo pahassa pulassa ainakin talvisaikaan.

Pienikin häiriö infrastruktuurien toiminnassa paljastaa niitä riippuvuuksia, joiden varaan normaalisti ja mukavaksi koettu elämänmuotomme rakentuu.

- Infrastruktuuripalvelujen vaikutus on käsin kosketeltavasti koko ajan edessämme, jatkuvasti läsnä, joskaan ei itseään näkyväksi tekevällä ja etualalle nousavalla tavalla, Ossi Heino muistuttaa.

Hyvin toimiva infrastruktuuri ei ole Idols-esityksiä, vaan ”huonouden poissaoloa”. Hanasta kääntämällä saa vettä, joka on laadultaan hyvää eli hajutonta, väritöntä ja mautonta. Infrapalvelu koetaan itsestäänselvyytenä, mutta tämä turvallinen normaalius ja tavallisuus vaatii toteutuakseen kovaa työtä.

Vesihuollossa on tutkijan mukaan kaikin voimin ponnisteltava sen eteen, että mitään ihmeellistä ei tapahdu.

Tavoitteen vuoksi ollaan hankalan ristiriidan edessä.

Pitäisi pyrkiä siihen, ettei mitään erityistä tapahdu, mutta ympärillä oleva yhteiskunta ja myös vesihuoltotoimintaa organisoiva logiikka on virittynyt havaitsemaan ja arvostamaan tapahtumisia, siis kaikkea näkyvää, mitattavaa ja tilastoitavaa.

Tutkija toivoo, että vesihuollossa toimivien ajattelutapa avartuisi.

- Meidän pitäisi omaksua sellaisia ajattelun tapoja ja käsitteitä, jotka tekevät oikeutta ”tavallisuuden muodostumisen ihmeellisyydelle”, Ossi Heino sanoo.

Tuotannollisen puhutavan ohella tarvitaan jokapäiväisyyttä arvostavaa lähestymistapaa.

- Asiakaslähtöisyys on retoriikan tasolla tavoittanut vesilaitokset hyvin. Tehdään säännöllisin välein asiakaskysely, jossa kysytään onko vesi tarpeeksi kylmää. Esitetään monta muutakin sinänsä kiinnostavaa kysymystä, mutta oikeastaan tässä ei ole oivallettu asiakaslähtöisyyden olemusta kovinkaan hyvin.

Sosiaalisessa mediassa toimiminen jää usein yksipuoliseksi informoinniksi.

- Infrapalveluiden tulisi enemmänkin osallistua dialogiin ja luoda puitteita yhteisen oppimisen ja merkitysten rakentamisen prosesseille, Ossi Heino muotoilee.

Jos halua some-osaamisen parantamiseen löytyy, kannattaa Heinon mukaan aloittaa opintie tutustumalla **Pekka Saurin** julkishallinnolle kirjoittamaan

some-oppaaseen.

Palveluorientoitunut maailmankuva saisi Heinon mukaan vallata alaa myös ulkoistamisajattelussa.

- Vesilaitosten näkökulmasta jonkun toiminnan ulkoistamiseen pelätään liittyvän vilunkia ja silloin korostetaan sopimuskovuutta, tarkkaa määrittelyä. Enemmän kuitenkin tarvittaisiin luotamushakuista lähestymistapaa. Tällöin palveluntarjoajille muodostuu paremmat eväät hyödyntää omaa erityisosaamistaan.

Ossi Heinon mielestä vesihuolto ei ole vain kapeasti tarkasteltua tuotanto-toimintaa. Vesihuolto on ilmeisesti olemassa, koska haluamme tehdä elämämme paremmaksi ja haluamme tuottaa hyvää, ei vain itselle, vaan myös muille.

- Ajattelua on tarpeen muuttaa kohti palveluorientoituneen paradigman hahmottamaa maailmankuvaa, on Heinon johtopäätös.

Puhtaasta tuotanto-orientoituneisuudesta pitäisi Heinon mielestä päästä laajemmille ulapoille myös muiden infrastruktuurirakenteiden hallinnossa.

Mikä ettei sote-alallakin? Jospa mietittäisiin, olisiko sairaaksi määritellyn vanhusaineksen aikataulutetussa hoitotuotannossa mahdollista askeltaa kohti vuorovaikutteisempaa palvelua? Olisiko se mahdotonta? •

Poliitikot keskittyvät siihen, mitä näkevät omin silmin

Vesihuollon ongelmana on NÄKYMÄTTÖMYYS

Koulutus, saneeraus ja kansainvälinen toiminta ovat vesihuollon kolme suurta akuuttia ongelmaa, dosentti ja vesihuoltopalveluiden tutkijaryhmän vetäjä **Tapio S. Katko** Tampereen teknillisestä yliopistosta toteaa. Maan alla piilevää infrastruktuuria vaijaa myös näkymättömyys.

Suomen vesihuoltoverkostoa pitäisi Tapio Katkon mukaan saneerata 2–3 kertaa enemmän kuin mitä nyt tehdään. Saneerausvaje on yleismaailmallinen ongelma.

- Ongelmana on, miten näkymätön saadaan näkyväksi. Poliitikot priorisoivat sitä, minkä näkevät omin silmin. He myös katsovat asioita liian lyhyellä aikavälillä, Katko toteaa.

Häntä harmittaa vesilaitoksen tuottojen paikoin kohtuuton käyttö muuhun kuin vesihuoltoon. Erityisesti tämä koskee suurimpia kaupunkeja.

Omistajan tuotot kohtuullisiksi

- Pitäisi nykyistä selvemmin määritellä, mikä on kohtuullinen tuotto vesilaitokselle, Tapio Katko ehdottaa.

Samoin hänen mukaansa tulisi estää kirjapitokikkailuun perustuvat kaupungit, joilla vesihuolto on alistettu energialaitoksen alle. Toimialat ovat kuitenkin luonteeltaan hyvin erilaisia eikä niiden yhdistämisestä synny haluttuja synergioita.

Uudistamista kaipaava myös vesihuollon koulutus.

Alan koulutus on Katkon mukaan ollut jo pitkään vinoutunut. Vesilaitoksen investointi- ja käyttökuluista 80 prosenttia liittyy infrastruktuuriin kuten verkostoihin, mutta koulutuksesta 80 prosenttia liittyy veden ja jäteveden käsittelytekniikkaan, mikä sekin on sinänsä tärkeää.

Vesi- ja ympäristöalan kansainvälisissä vertailuissa Suomi on jo pitkään sijoittunut mitalisijoille. Suomella on ollut ja on paljon annettavaa kehittyville maille. Vesihuoltolaitoksista löytyvää osaamista pitäisi vain saada mukaan kansainväliseen toimintaan.

Onko puhdas vesi ensisijaista?

Kehittyvissä maissa vesihuollon yksi kompastuskivi on poliittisen tahdon heikkous tai jopa puute. Kuinka monen kehittyvän maan johtaja haluaa palavasti edistää puhtaan veden ja viemäröinnin vientiä maansa joka kolkkaan?

Usein on muita prioriteetteja.

- Myös Suomen vesihuollon historialta löytyy kipupisteitä, Tapio Katko toteaa.

Vain sata vuotta sitten likaisen juomaveden aiheuttama lavantauti tappoi Tampereella yli 300 ihmistä ja yli 3 000 sairastui. Sairaalan jätevedettä pääsi puhtaan veden joukkoon, kun kaupunki vastoin asiantuntijoiden ohjetta säästeli kustannuksissa.

Vesimaksu kuuluu kaikille

Kehittyvissä maissa on vähitellen päästy

H₂O

- Maailmassa arviolta noin 30–40 valtiota, joissa juodaan hanavettä.
- Suomen kuntien järjestämä vesihuolto on menestystarina!
- Suomessa talous- ja jäteveden kustannukset yhden kansalaisen osalta per päivä reilusti vähemmän kuin suklaapatukan hinta.
- Vesihuollon korjausvelka kasvanut: on kuntia, joissa putkistojen pitäisi kestää nykyisellä saneeraustahdilla pitkälti toistasataa vuotta.

eteenpäin puhtaan veden arvostuksessa ja irti ilmaisen veden politiikasta.

- Onpa edunsaaja keskikaupungin, slummin tai maaseudun asukas, niin vedestä pitää maksaa ainakin jossain muodossa. Ilmaispalvelua ei ole. Järjestelmä ei voi toimia, ellei ole resursseja pitää sitä kunnossa, Tapio Katko toteaa.

Vesihuoltoa kehittämällä voidaan tukea myös laajempaa demokratian rakentamista kuten Suomen tuella on tehty onnistuneesti muun muassa Etiopiassa ja Nepalissa. Laaja-alainen, koko kansan koulutus on merkittävin yksittäinen menestystekijä, jolla Suomikin kehittyi eikä jäänyt Euroopan takapajulaksi.

- Tampereen teknillisen yliopiston kuuluisimmat alumnit ovat Etiopian pääministeri ja Latvian presidentti. Koulutukseen panostaminen on riskitöntä kehitysapua, Tapio S. Katko muistuttaa. ●

*Maakuntavaltuustot valitaan
18 maakunnassa seuraavien
presidentinvaalien yhteydessä
vuonna 2018.*

maakuntavaalit

kunt

eduskuntavaalit

euro

presidentinvaalit

teksti | Marjatta Pöllänen

Alue- tason äänestysinto testataan:

MAAKUNTAVAALIT PUNTARISSA

Miten tutkijat arvioivat maakuntavaaleja poliittisesti ja rahoituskeltaan? Entä monellako tuolilla päättäjän on sopivaa istua samanaikaisesti? **Tomi Venho, Kimmo Grönlund** ja **Heikki Paloheimo** vastaavat.

Maakuntavaaleissa äänestäjä saa viidennet vaalit presidentinvaalien, eduskuntavaalien, kuntavaalien ja eurovaalien lisäksi. Ensimmäisten presidentinvaalien yhteydessä pidettävien maakuntavaalien jälkeen seuraavat pidetään kuntavaalien yhteydessä vuodesta 2021 alkaen.

Ketkä jakavat ja käyttävät eniten rahaa?

Tutkija Tomi Venho on perehtynyt vaalirahaan, josta hän on myös väitellyt.

Maakuntavaalien rahoituksesta ei ole mitään tutkimustietoa tai aiempaa kokemusta, sillä Kainuun maakuntavaaleja Venho pitää asiana erikseen.

- Oleellista on ensinnäkin se, mitkä tahot vastaavat kampanjoinnista juuri maakuntavaaleissa – siis mitkä tahot käyttävät

myös eniten rahaa vaalityöhön: ovatko ne puolueiden keskusjärjestöt, piirijärjestöt vai ehdokkaat? Entä miten kampanjointi ja vaalirahoitus poikkeavat muista vaaleista?

- Perinteisesti on keskitytty rahoittamaan eniten eduskuntavaaleja, mutta kun maakuntavaalit nyt järjestetään ensimmäistä kertaa, niihin ehkä myös investoidaan enemmän, Venho uskoo.

Ylimääräistä puoluetukeakin maakuntavaaleille jaetaan nyt 4,5 miljoonaa euroa, jos eduskuntapuolueiden toive toteutuu.

- Lisäksi ehdokkaat itse käyttävät rahaa ja heidän täytyykin käyttää.

Venhon mukaan puolueiden piirijärjestöjen ja kunnallisjärjestöjen asemakin on kiintoisa, kun piirit perinteisesti ovat käyttäneet enemmän rahaa eduskuntavaaleihin ja kunnallisjärjestöt kuntavaaleihin.

- Voisi kuvitella, että maakuntavaalit antaisivat uutta merkitystä näille järjestöille.

jatkuu >

jatkun >

Puolueiden kunnallisjärjestöjen tehtäviä ja rahaa on siirtymässä maakuntatasolle. Siksi näiden järjestöjen asema on kapenemassa.

– Kunnallisjärjestöt ovat keskenään kisaamassa siitä, ketkä saavat omat henkilönsä läpi maakuntavaltuustoihin, Tomi Venho sanoo.

Puolueet miettivät nyt tiukasti kampanjointiaan.

Rahoitusjärjestelmää ei Venhon mielestä kannata kuitenkaan muuttaa, vaikka raha aivan varmasti vaikuttaakin. Aina sekään ei kuitenkaan lopputulosta ratkaise.

– Tästä esimerkkinä ovat perussuomalaisten jyttyt, jotka tulivat hämmästyttävän pienellä rahalla. Ja toisaalta sosialidemokraattien investoima ennätyksellinen raha ei taas vaikuttanut heille myönteisesti. Poliittinen tilanne ratkaisee, ja se miten sitä osataan käyttää, Venho muistuttaa.

Tomi Venho toteaa, että sen luulisi herättävän mielenkiintoa, jakavatko sote-palveluja tuottavat ja myyvät tahot vaalitukea - ja jos, niin missä määrin, ja tuleeko tämä näkymään lakimääräisissä vaalirahailmoituksissa.

Kyse ei ole pienestä rahasta.

Kaikkia kunnallisia palveluja tuotetaan valtakunnan mitassa kymmenillä miljardeilla vuosittain. Kuntaliiton mukaan noin 42 miljardilla.

Kun sote-uudistus vie kuntien budjeteista noin puolet pois, maakuntavaltuustot käsittelevät sen mukaan bruttona yli 20 miljardin euron pottia vuositasolla.

– Tutkimuksen kannalta on merkittävää se, että nyt käydään ensimmäistä ja ainoaa kertaa maakuntavaalit omalla kampanjanaan. Näin päästään ainakin kertaalleen mittaamaan vaalirahan määrää ja laatua juuri maakuntavaaleissa. Jatkossa ne käytänteen yhdessä kuntavaalien kanssa, jolloin rahoituksen erittelemisenkin on tutkijoille jo paljon hankalampaa, Venho korostaa.

– Nyt samaan aikaan käytävät presidentin vaalit ovat selkeämmin eroteltavissa ainakin ehdokaskampanjoissa, hän ennakoi.

Valtio-opin professori Kimmo Grönlund Åbo Akademista valittelee, että on vaikea ottaa kantaa, kun maakuntavaltuustojen lopullinen hahmokin on vielä aivan auki.

Luulisi herättävän mielenkiintoa, jakavatko sote-palveluja tuottavat ja myyvät tahot vaalitukea

– Olisi hyvä, jos olisi lainsäädäntöä, mutta toistaiseksi on vain esityksiä ja periaatepäätös maakunnista.

Maakuntavaalit kiinnostanevat Grönlundin mukaan vähemmän kuin eduskuntavaalit tai kuntavaalit.

– Puolueet yrittävät asettaa niihin kansanedustajia, mutta on hyvä kysyä, onko heillä aikaa hoitaa näitäkin tehtäviä? Toisaalta emme vielä tiedä edes, kuinka usein maakuntavaltuusto on koolla eli paljonko se työllistäisi. Jokaisen poliitikon tulee viime kädessä itse miettiä omaa ajankäyttöään jo ennen ehdokkaaksi asettumista.

Kimmo Grönlundin mielestä maakuntavaalit sopivat huonosti yhteen presidentinvaalien kanssa.

– Vaalit ovat luonteeltaan täysin erilaiset. Presidentiksi valitaan ensisijaisesti henkilö, maakuntavaltuustoon tulee avoin listavaali, jossa puoluekanta ratkaisee.

Rahakeskustelusta Grönlund ei innostu, vaikka ymmärtää sen tarpeen.

Onko järjestelmää sille, että voi asettua ehdolle useissa vaaleissa ja jos tulee valituksi, voiko istua monella tuolilla.

iStockphoto

- Suljettu listavaali ei saanut tukea eikä se olisi ollut järkevääkään, että käytössä olisi yhtä aikaa erilaisia vaalijärjestelmiä. Avoin listavaalijärjestelmä säilyy siis, mikä tarkoittaa, että vaalikampanjaa ja -kassaa tarvitaan.

Professori arvioi myös ”usean tuolin ongelmaa”.

- En tiedä, mitä pohditaan eli onko järjestelmää sille, että voi asettua ehdolle useissa vaaleissa ja jos tulee valituksi, voiko istua monella tuolilla. Voidaanhan säätää niinkin, että ehdolla voi olla vain jompaankumpaan samanaikaisissa vaaleissa.

Kimmo Grönlund sanoo, että jo yhdenvertaisuussyistä on vaikeaa ratkaista kaikissa elimissä istumista.

- Tärkeintä lienee, että ihminen itse pohtii, kykeneekö kaikkiin tehtäviinsä.

Grönlundin mukaan maakuntavaaleja pohdittaessa ei ole hyödynnetty sitä, mitä kansa ajattelee, esimerkiksi kansalaisraatien tai -paneelien kautta.

Hän heittää keskusteluun pureskelutavaa omalta tutkimusalueeltaan.

- Tässä on mielestäni suomalaisen demokratian suurin kehitystarve: tavallisen kansan kytkeminen päätöksentekoon tai edes päätösten valmisteluun.

Tampereen yliopiston emeritusprofessori Heikki Paloheimo tuntee vaalijärjestelmät ja kannattaa vaalien niputamista lääkkeeksi vaaliväsymykseen.

- Suora maakuntavaali yhdellä vaalialueella muuttaa toimintaa nykyiseen verrattuna. Nyt maakuntavaletutut edustavat kuntia. Puolueiden piirisihteerit käytännössä kokoavat listan, jossa kuntien edustus ja puolueiden voimasuhteet ovat tasapainossa. Suoralla vaalilla toteutettavissa maakuntavaaleissa ehdokkaiden ohjelmat avartuvat ottamaan kantaa koko maakunnan asioihin. Tällöin maakuntavaltuustossa korostuvat vaihtoehdot maakunnan kehittämisestä ja maakunnan asia tulee paremmin esille, Paloheimo arvioi.

Maakuntavaaleilla saatetaan saada istuville kansanedustajille pahojakin kilpailijoita.

- Puolueiden väliset erot korostuvat ja puhutaan enemmän maakunnan ja maakuntien liittoumien kuin kuntien eduista.

Suljettua vaalia pidetään jo vanhanaikaisena, siis sitä, että puolueet ratkaisivat yksin valitsemisjärjestyksen.

- Eri maita vertailevassa näkökulmassa havaitaan, että vaalijärjestelmät ovat kehittyneet pikemminkin henkilökeskeiseen kuin puoluekeskeiseen suuntaan.

Paloheimon mukaan suljettujen puoluelistojen vaalitapoja on joissakin maissa viime vuosikymmeninä muutettu siten, että äänestäjällä on jonkin verran mahdollisuuksia vaikuttaa ehdokkaiden läpimenojärjestykseen.

- Oma vaalitapamme on poikkeuksellisen henkilökeskeinen, hän jatkaa.

Paloheimo toteaa, että suljetut listavaalit korostavat Suomen henkilökeskeistä vaalitapaa enemmän puolueiden välisiä eroja, mikä on ihan hyvä asia.

- Suomalaiset ovat kuitenkin totuneet äänestämään henkilöä. Ei meillä ole edellytyksiä siirtyä suljettujen pitkien listojen vaalitapaan. Ruotsi on muuttanut suljettujen listavaalien järjestelmäänsä niin, että äänestäjä voi halutessaan antaa äänen myös yksittäiselle henkilölle. Jos ehdokas saa riittävän määrän henkilöäänä, hän nousee listalla korkeammalle sijalle.

Professori Paloheimo toteaa, että me voisimme toteuttaa sen päinvastoin: äänestäjälle voitaisiin suoda mahdollisuus antaa henkilöään sijasta äänensä puolueen listalle.

- Eikä tämä olisi edes kovin suuri tai monimutkainen muutos, Paloheimo ehdottaa.

Äänestysaktiivisuus riippuu siitä, järjestetäänkö vaalit erikseen vai muiden vaalien kanssa. Heikki Paloheimon mukaan Suomessa vieroksutaan useiden vaalien järjestämistä samalla kertaa.

Alhaisen äänestysprosentin Yhdysvalloissa voidaan äänestää kerralla kunnanvaltuutettua, pormestaria, osajärjestövaltion sekä senaatin edustajia ja

vielä presidenttiäkin. Ruotsissa pidetään yhtä aikaa kolmet vaalit ja aktiivisuus on kymmenkunta prosenttiyksikköä suurempi kuin meillä.

- Kun ensimmäiset eurovaalit käytiin kuntavaalien yhteydessä, äänestysprosentti oli korkea. Erikseen järjestetyissä se suorastaan romahti.

Sote-palvelujen tuottajien intressit ovat suuret, kun puhutaan kymmenistä miljardeista euroista koko maassa. Kilpailuun perustuvien järjestelmien käyttö saattaa johtaa voiteluunkin, mutta Paloheimon mukaan poliittinen kulttuurimme on aika terve:

- Kun 1960–70-luvuilla tuli paljon rahaa rakennusliikkeiltä ehdokkaille, saatiin myös julkista kritiikkiä ja oikeudenkäyntejäkin.

Useilla tuoleilla istuminen ei ole sekään yksioikoista. Paloheimolle tulee vanha televisiolausunto mieleen:

- Joskus vuosia sitten annoin lausunnon siitä, kuinka kiusallisen monet kansanedustajat eivät ehtineet kunnanvaltuustojensa kokouksiin. Sanoin, että jollei niissä ole aikaa käydä, ehkä olisi viisainta vetäytyä kokonaan. Sain kansanedustajilta kiukkuista palautetta. Kuntatyö ylläpitää heidän mukaansa henkilökohtaisten suhteiden verkkoa ja pitää kärryillä siitä, mitä omassa kunnassa tapahtuu. Näin varmaan onkin.

Heikki Paloheimo toteaa, että voimakas samastuminen yhteen puolueeseen on viime vuosikymmeninä vähentynyt.

- Vaikka näin on käynyt, useimmilla äänestäjillä on tietty oma liikkumavaransa, esimerkiksi vasemmistoliiton, sosialidemokraattien ja vihreiden välillä tai sitten vaikkapa keskustan, perussuomalaisten ja kokoomuksen välillä. Jokainen äänestäjä katsoo politiikan maailmaa omasta aatteellisesta perspektiivistään, professori summaa. •

Voimakas samastuminen yhteen puolueeseen on viime vuosikymmeninä vähentynyt.

Parasta palvelua kuntalaisillesi

Paperisia lomakkeita, mapitus-
ta ja loputonta arkistointia –
vanha palvelusetelin
myöntämis- ja hallintamalli
saattaa tuntua tutulta ja
turvalliselta, mutta siihen
hyvät puolet sitten jäävätkin.
Miltä kuulostaisi muun muassa
PSOP:hen liittyviin hallinto-
tehtäviin kuluvan ajan
väheneminen 80 % yhden
valmiiksi kilpailutetun ja
keskitetyn järjestelmän avulla?

Sähköinen palveluseteli- ja ostopalvelu-
järjestelmä (PSOP) on KL-Kuntahankintojen
kunnille valmiiksi kilpailuttama ja mukana
olevien kuntatoimijoiden omistama, keskitetty
tietojärjestelmä, joka helpottaa kuntatoimi-
joiden yhteistyötä yksityisen sektorin
palveluntarjoajien kanssa.

Asiakastakaan ei yhtälöstä ole unohtettu, sillä
PSOP-järjestelmän kautta asiakas voi muun
muassa hakea ja vertailla palveluntuottajia,
seurata omia tietojaan, sekä asioida myös
omaisen puolesta. PSOP-järjestelmä on tällä
hetkellä käytössä 15 kuntatoimijalla, joiden
väestöpohja on yhteensä 2,05 miljoonaa.

Pilottihankepelot vaihtuivat onnistumiseen

PSOP-järjestelmän yksi ensimmäisistä käyt-
täjistä oli Turun kaupunki, joka otti käyttöön
järjestelmän palveluntuottajarekisteriosuuden
helmikuussa 2014 ja vuotta myöhemmin asia-
kasprosessiosuuden. Järjestelmä kattoi aluksi
palveluasumisen palvelusetelin, mutta laajeni
pian koskemaan siivousta ja kotihoitoa, jonka
myötä PSOP:n piiriin siirtyi jo useampi sata
asiakasta.

Turun kaupungin palvelupäällikön ja
PSOP-hankkeen projektijohtajan **Taina Kailan**
mukaan käyttöönotto sujui hyvin. Pilottihanke
herätti luonnollisesti myös epävarmuutta ja
pelkoja sekä työntekijöissä, että palvelun-
tarjoajissa. Ennakkoluuloja hälvennettiin muun
muassa koulutusten avulla.

”Aluksi kaupungin työntekijät suhtautuivat
epäilevästi, sillä käytössä on jo valmiiksi monia
järjestelmiä ja ohjelmia. Myös palveluntuottajia
jännitti olla mukana pilottihankkeessa. Järjes-
timme ohjattuja koulutustilaisuuksia molem-
mille osapuolille, ja käyttöönoton jälkeen
palaute onkin ollut positiivista”, Kaila kertoo.

Projektin onnistumisessa avaintekijänä oli
asennemuutos.

”Aina kun otetaan uusi järjestelmä käyttöön,
täytyy muuttaa myös vanhoja toimintatapoja.
Mukana täytyy silloin olla niin esimiesten kuin
työntekijöidenkin, ja tukea on oltava tarjolla vie-
lä pitkään järjestelmän käyttöönoton jälkeen.”

Paperivuorista parempaan asiakaspalveluun

Kailan mukaan PSOP-järjestelmän käyttöön-
otto on vähentänyt manuaalista työtä – ja
valtavia paperivuoria.

”Esimerkiksi aiemmin palveluntarjoajaksi
hakeutuessaan palveluntuottajan piti lähettää
mieleltään määrän paperisia liitteitä, jotka sitten
mapitettiin ja arkistoititiin. Nyt kaikki tiedot ovat
siististi ja helposti löydettävissä järjestel-
mästä”, Kaila kuvailee.

Myös raportointi on helpottunut. Lukuisten
Excel-taulukoiden ylläpitämisen sijaan raportit
voi ottaa suoraan PSOP-järjestelmästä. Ra-
porttien avulla voidaan Kailan mukaan esimer-
kiksi seurata, onko asiakkaalle myönnetty
palvelut ja niiden määrä kohdistettu oikein.

”Pystymme esimerkiksi näkemään, painottu-
vatko asiakkaan tapahtumat eri tavoin, kuin
mihin palveluseteli on tarkoitettu. Tai jos
asiakas ei käytä myönnettyä palveluseteliä
lainkaan, voimme olla yhteydessä asiakkaaseen
ja selvittää, mistä käyttämättömyys johtuu.”

”Raportoinnin avulla voimme myös seurata,
onko palvelusetelien arvot määriteltä oikein ja
ovatko omavastuuosuudet kohtuulliset”, Kaila
lisää.

Lue lisää osoitteesta: www.parastapalvelua.fi

PSOP Kirjuri - enemmän aikaa asiakkaalle

PSOP Kirjuri on Digian kehittämä
mobiilisovellus, joka helpottaa ja nopeuttaa
PSOP-palveluiden tapahtumakirjauksia.

Sovellus on kehitetty erityisesti sosiaali- ja
terveyspalveluyrityksille, jotka käyttävät
palveluseteli- ja ostopalvelujärjestelmää.

Kokeile veloituksetta 14 päivän ajan. Lue lisää osoitteesta: www.digia.com/kirjuri

- ✓ Vaaditut kirjaukset hoituvat jopa 12 kertaa
nopeammin, kun ne voidaan tehdä mobiilisti jo
asiakkaan luona.
- ✓ Kirjausvirheiden korjaustarpeet toimistolla
vähentyvät jopa kolmanneksen.
- ✓ Toimistotyöntekijän aikaa säästyy viikossa tun-
neista jopa yhteen työpäivään verrattuna siihen,
että kirjaukset tehtäisiin kootusti toimistolla.

digia

TUTKIMUS KULTTUURIPERINNÖSTÄ JA -MATKAILUSTA:

Uskomista, tahtomista ja tuotteistamista

Kulttuurisosiologi, yliopistotutkija Kari Ilmonen Kokkolan yliopistokeskus Chydeniuksesta uskoo merkkeihin kulttuurimatkailun suosion noususta ja patistaa kohteita omistavia tahoja yhteistyöhön.

jatkuu >

Kulttuuriperinnön hyödyntäminen maaseudun matkailussa on kannattanut ainakin niillä, jotka ovat jo 1990-luvulla aloittaneet ja ovat yhä jaloillaan. Näin osoittaa **Kari Ilmosen** tuore tutkimus *Kulttuuriperintö maaseudun matkailuyritysten tuotteissa ja palveluissa*, joka kertoo kuinka suomalaisessa maaseudun matkailukohteessa on käytetty kulttuuriperintöä tuotteissa ja palveluissa.

– Yksittäisten tahojen uskomisen ja tahtomisen varassa monet kohteet ovat varsinkin maaseudulla, Ilmonen myöntää.

Kovat poliittiset säästölinjaukset ovat käynnissä ja muistiorganisaatiot sekä museot menettävät voimavarojaan. Työ on kaatumassa yhä enemmän aktiivisten yksityisten tahojen varaan.

Jotta jokin kohde pelastuisi ajan ham-pailta, yksinäinen puurtaminen ei riitä. Ni-menomaan yhteistyö julkisen sektorin, kol-mannen sektorin ja yrittäjien välillä on tarpeellista ja se on myös Kari Ilmosen vas-taus monen kulttuuriperintökohteen säily-miseen ja elävöittämiseen.

Ylläpitoon tarvitaan myös julkista sek-toria, mutta se ei voi olla ainoa.

– Yrittäjien kesken on hyvä toimia yh-teistyössä paikallisesti. Tarvitaan myös museoiden ja asianharrastajien tietämystä kohteesta ja historiasta. Muut voisivat ot-taa oppia yrittäjistä, sillä kulttuuriperin-tökohteiden tuotteistaminen pitää kohteet houkuttelevina laajemmille yleisöille, Il-monen korostaa.

Kuntien määrän vähentäminen johtaa Ilmosen mukaan siihen, että paikallisesti ja kyläkohtaisesti tulee olla yhä aktiivisempia.

Paikalliset tahot ottavat vastuuta.

– On yleisesti kulttuurisia ja historial-lisia arvoja, jotka on tärkeää säilyttää, samoin taloudellista toimeliaisuutta. Pelkällä julkisella rahalla on vaikeaa ylläpitää koh-teita. Olen puhunut kestävästä matkailusta. Tarvitaan myös erilaisia maaseudun han-kerahoituksia esimerkiksi vanhojen raken-nusten restaurointiin.

Kari Ilmonen muistuttaa, että kulttuu-riperintö voi olla aineellista tai aineetonta, ja yleensä molempia yhtä aikaa.

Historiallinen osaaminen ja asiantun-temus ovat arvossaan, mutta Ilmonen ei kiellä täysin fiktiotakaan.

Vesilahden Makasiinin omistaja Tiina Kivinen on valmiina kesän sesonkiin. Kohde ei kuulu Ilmosen tutkimukseen, mutta on hyvä esimerkki matkailutarjonnasta maaseudulla.

– Kyllä luovuutta pitää olla mukana. Ta-rinoilla elävöitetty historia on kuitenkin se, joka matkailijoita kiinnostaa. Tärkeää on itse kulttuuriperinnön säilyttäminen ja ke-hittäminen, mikä edellyttää myös tarinan-kerronnan osaamista. Fakta ja fiktio tarvit-sevat toisiaan!

Kari Ilmonen toteaa, että satojen kilo-metrien päästä lähdetään paikan päälle, jos perillä on jotakin konkreettista ja tarpeek-si kiintoisaa.

Ilmonen kertoo, kuinka esimerkiksi suomussalmelainen Raatteen Portti yhdis-tää matkailutoiminnassaan yrittäjän ja ai-neistoa kerääviä sotahistorian harrastajia, jotka yhä saattavat vuosittain löytää uutta esineistöä maastosta tai faktoja asiakirjois-ta esille laitettaviksi.

– Talvisotamuseo kuuluu Kainuun mu-seon alaisuuteen, joten sieltäkin on saata-villa asiantuntemusta.

Materiaalia on paljon nähtävillä ja se voi karttua jatkuvasti laajeten ja rikastuen. Matkailijoita käy vuosittain runsaasti myös ulkomailta. •

➔ *KAKS rahoitti tutkimusta.*

KOKKOLAN YLIOPISTO-KESKUS CHYDENIUS

■ 30-vuotias Kokkolan yliopisto-keskus Chydenius on nykyisin noin sata työntekijää työllistävä moni-tieteinen yksikkö, jonka taustalla ovat Jyväskylän, Oulun ja Vaasan yliopistot.

■ Keskuksen rahoitus perustuu suurelta osin ulkopuoliseen hanke-rahoitukseen EU:ta myöten. Myös KeskiPohjanmaan alueellinen tuki on tärkeä.

■ Koulutusalat ovat kasvatustiede, tietotekniikka, sosiaalitieteet, liiketaloustieteet ja kemia.

ELINKEINONA HEMMOTTELU JA HYVINVOINTI

Yksi tutkija Kari Ilmosen tutkimuskohteista on Frantsilan Hyvän Olon Keskus Hämeenkyrössä.

Se tarjoaa työssä jaksajille muun muassa hartia- ja niskahoitoja, yrttiluentoja, majoitusta sekä turve- ja yrttisaunahoitoja.

Tunnetuin Frantsilan nimen alla toimivasta kolmesta yrityksestä lienee kolmostien varrella kirkonkylässä sijaitseva ravintola ja tee-huone Frantsilan kehäkukka. Se on Frantsilamaailman näyteikkuna.

– Frantsilan tehdas sijaitsee Kyröskoskella. Tuotteita myydään noin tuhannessa pisteessä, muun muassa tavarataloissa, apteekkeissa ja luontaistuotekaupoissa. Suo-

men lisäksi myymme kymmenessä muussa maassa, eniten Japanissa, **Aija Lento** Hyvän Olon Keskuksesta kertoo.

Japanissa Tokiossa ja Kiotossa on yrttipuodit ja hoitolat. Moni asiakas on matkustanut sieltä Suomeen asti katsomaan, mistä yrtit tulevat.

Aija Lento on työskennellyt vuokrayrittäjänä vuodesta 2001 ja sitä ennen palkansaajana Frantsilassa. Yrityksen juuret ulottuvat 1980-luvulle ja **Virpi Raipala-Cormierin** yli 300-vuotiaaseen sukutilaan.

Lento sanoo, että yrityksen pitävät hengissä hyvä palvelu ja ajan hengen mukaiset sopuhintaiset tuotteet.

– Ajan hengestä kertoo paljon se, että nyt kysytään rentoutusta ja hemmottelua. Ihmiset ovat edelleen kiinnostuneita, perintöä on jaettava eteenpäin. Yrttitieto menee perintönä, jota on saatu mumolta, mutta haalittu itsekin, kun on kiinnostanut. •

Tutkimuksen kohteet:

- Uudessakaarlepyyssä, Luodossa, Hämeenkyrössä, Kauhavalla, Kouvolan Elimäellä, Toivakassa, Raaseporin Fiskarsissa, Alajärvellä ja Suomussalmella.
- Pitkäaikaisimmat yrittäjät ovat aloittaneet toimintansa jo 1990-luvulla, jotkut vasta viime vuosina.
- Yrittäjien mukaan heidän yrityksensä tulevat nykyisin taloudellisesti toimeen hyvin, joskin tuoreimmat yritykset ovat luonnollisesti eräänlaisessa katsantovaiheessa.
- Suurin osa yrityksistä työllistää yrittäjän lisäksi muita työntekijöitä.
- Yritykset ovat alle kymmenen työntekijän mikroyrityksiä, joskin kausiluontoisesti tai tilapäisesti saatetaan palkata väkeä enemmänkin.
- Paikoin työllistetään asiantuntijoita myös ulkomailta, esimerkkinä Frantsilan Hyvän Olon Keskus.
- Asiakkaita yrityksissä käy vuosittain tuhannesta pariin kymmeneen tuhanteen ja toiminta on yleensä sesonkipainotteista, mikä on kulttuurimatkailulle tyypillistä.
- Tutkimuskohteina olevilla yrityksillä tehtäviin kuuluu palauttaa, vaalia, uudistaa, käyttää ja hyödyntää aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä.

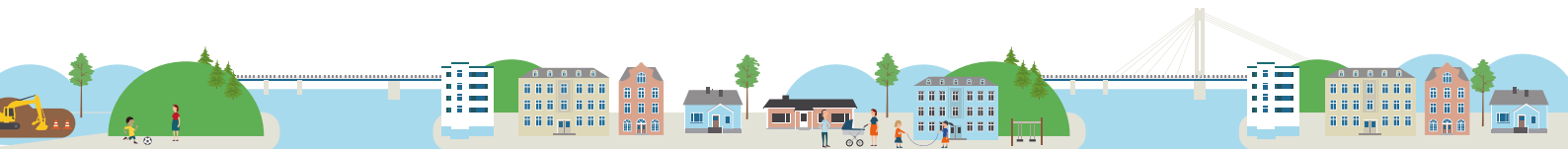
- **Juthbacka**
– 1800-luvun kartanomiljö ja historialliset merkkienkilöt
- **Tynnelän Tonttula**
– 1700-luvun pihapiiri, antiikki ja tonttumytologia
- **Frantsilan Hyvän Olon Keskus**
– vanha pihapiiri, luomuyrtit ja vanhat hoitomuodot
- **Puukkotehdas Lisakki Järvenpää**
– lisakki Järvenpään historia ja vanhat käsityöt
- **Moision taide- ja pitokartano**
– 1800-luvun kartanomiljö ja arvotaide
- **Nukula**
– luonto, kulttuurimaisema ja spiritualismi
- **Rekolan Panimo ja Puoti**
– historiallinen ruukkiympäristö ja oluen valmistuksen taito
- **Punaisen Tuvan Viinitila**
– talonpoikainen paikallishistoria ja viinin valmistuksen taito
- **Raatteen Portti**
– talvisodan historia ja ympäristö

Lataa tästä:

Kari Ilmonen:
**Kulttuuriperintö maaseudun
matkailuyritysten tuotteissa
ja palveluissa.**

Verkkojulkaisu vuodelta 2016.

taitoa

Suomen johtavat talous- ja henkilöstöhallinnon palvelut

Hallitsemme muuttuvan toimintaympäristön: asiakkaidemme käytössä ovat erilaisiin tarpeisiin muokkautuvat palvelut ja vahva kokemus muutosten läpiviennistä.

Talous Taitoan palvelut kattavat kaikki organisaatiosi taloushallinnon tarpeet talous-suunnittelusta hankintaan ja raportointiin.

Kotimainen perintäpalvelumme tarjoaa ainutlaatuiset julkisen sektorin ratkaisut.

Henkilöstö Taitoan palveluiden avulla organisaatiosi voi hoitaa koko työsuhteen elinkaaren hallinnan rekrytoinnista alkaen.

Tiedolla johtamisen mullistava Taitoa Saaga on uniikki ja ketterä raportointiratkaisu, joka yhdistää kunta-alan sisäisen ja ulkoisen tiedon.

Tehdään yhdessä hyvinvoivaa Suomea!

Antti Heikkinen
kirjailija

Ääni on elon merkki

ASUMME NILSIÄSSÄ ja tässä yhtenä päivänä ajoimme Kuopion suunnasta kotia kohti. Tuli mieleen, että hoidetaanpas yksi asia Juankoskella ja niin me osuimme matkaamaan ammoisen ex-kunnan taajaman läpi. Kirkko, hautausmaa, kyläkauppa, rivitalorykelmä ja ammuin autioitunut huoltoasema. Siinä se. Kotimatalla emme enää tätä taajamaa lävistäneet, koska pääsimme mutkaista tietä suoraan kotiin.

Näitä kyläsiä on Suomessa vaikka millä mitalla muitakin. Isoista teistä syrjään jääneitä ja enimmästä peruspalveluista vapautettuja pikkukylä, jotka ovat kuntaliitoksen kokeneet tai odottelevat sitä. Monien mielestä ne ovat maailman perseläpiä, joiden raiteilla tapaa joko sukurutsan tuloksena syntyneitä luusereita, toivonsa menettäneitä metanolisteja tai hautaa vaille valmiita eläkeläisiä, joiden elämään tuovat sisältöä ainoastaan kirkkokuoro ja kesäteatteri. Ne kaikki äänestävät perussuomalaisia tai vähintään Väyrystä, vihaavat pakolaisia ja katsovat suomalaisen kulttuurin kehityksen pysähtyneen Pekka Puupää-elokuvaan.

Hävetkää! Eivät ne kaikki sellaisia ole.

Aika monet kyllä ovat.

Mutta eivät kaikki, osa on ihan tyytyväistä ja itsestään ääntäpitämätöntä väkeä. He ovat sitkaita ja kotipaikkansa vakaasti valinneita ihmisiä, jotka ovat uskaltaneet ottaa elämänsä pitkien lääkäripäivystysmatkojen ja kelirikkojen tuomat riskit.

Ja ne loputkin tulevat syrjäseudulla toimeen, oikeastaan he ovat elonmerkkien antajia.

He ovat niitä, jotka hamstraavat punaisen lapun tuotteita, syövät kolesterolilääkkeitä jo alle kaksikymppisinä ja luettelevat elinpiirinsä epäkohtia. Kirjastoauton käynti loppui lainaajien vähyyteen ja emäkunta laittoi nuorisotilat kiinni, kun oman kylän teinit pistivät leijonapäissään koronapelin pillunpäreiksi. Kolmen oppilaan homekoulun korjaamiseen ei anneta rahoja, mutta kunnan vuokratalon autioihin kaksioihin se yhteiskunta sentään asutti rikosrekisterillä varustettuja avohoitopotilaita.

He valittavat, mutta pärjäävät. Eivät lähde kuin takatyvinä. Vaan entäs jos heidän valituk-sensa eräänä päivänä loppuu?

Sinä päivänä hiljenee syrjäseutu, eihän tyytyväisen ihmisen ynnnytä mihinkään kuulu.

Ensi kerralla en aja alussa kuvaamani taajaman läpi, vaan pysähdyn kyläkaupan pihalle ja huudan täysin keuhkoin, että kiitos, teitä tarvitaan!

Voi olla, että otan turpaani.

Mutta se on pieni hinta siitä tiedosta, jotta kiitos on mennyt oikeaan osoitteeseen.

VÄITÖSTUTKIJA:

YKSINKERTAISUUDEN ILLUUSIO KATOSI

*Hallintotieteilijä
Sanna Tuurnas tietää,
mitä tarkoittaa
yhteistuotanto.*

Tasa-arvon ajatus joutuu koetukselle kun toimintamalleissa tavoitellaan asiakaslähtöisyyttä ja kumppanuutta, miettii Sanna Tuurnas.

Julkisten palvelujen yhteistuotanto kuulostaa mutkattomalta. Otetaan vain asukkaat tai asiakkaat mukaan kehitystyöhön ja siinä se?

Mikä siis käytännössä muuttuu, ja ovatko prosessit ammattilaisille oikeasti niin helppoja? Yksinkertaisuuden illuusio karisi, oppimista on vielä paljon, kertoo aiheesta toukokuun lopulla väittelevä **Sanna Tuurnas** muutamaa viikkoa ennen väitöshetkeä.

- Yhteistuotantoajattelu on kunnissa vähä. Erilaisia pilotteja ja kehittämishankkeita rakennetaan nyt ympäri Suomea, myös muualla Euroopassa.

Tieteellisessä tutkimuksessa ammattilaisten näkökulma on aiemmin jäänyt vähälle huomiolle.

- Usein on todettu vain, kuinka heidän roolinsa muuttuu.

Väitöskirjassaan *The Professional Side of Co-Production* (Tampereen yliopisto, 2016) Tuurnas syvenyi aiheeseen esimerkkitapausten avulla. Yksi aineisto käsitteli nuorten sosiaali- ja terveyspalveluja, toinen sovittelua.

- Sovittelu on vakiintunut yhteistuotannon toimintatapa. Suomalainen malli on kiinnostava, koska siinä vapaaehtoiset tekevät yhteistyötä ammattilaisten kanssa.

Kolmantena aineistona oli lähiön kehittämishanke Tampereella. Alueen ammattilaiset saivat vapaasti suunnitella palveluita uusiksi, luoda kumppanuusia ja yhteisöllisyyttä.

- Tarkastelen käytäntöjä alhaalta ylöspäin, mutta samalla palvelujärjestelmää kokonaisuutena. Joka tasolla täytyy ymmärtää, mitä uudistus merkitsee, reflektointi ja oppiminen ovat koko organisaatiota leikkaava ilmiö. Pallo ei ole vain ruohonjuuritasolla työskentelevillä ammattilaisilla.

Prosessit osoittautuivat monitahoisiksi.

- Vuorovaikutusta on asiakkaan tai asukkaan ja ammattilaisten välillä. Ammattilaiset toimivat laajoissa moniammatillisissa verkostosuhteissa, ja kolmantena on vielä ammattilaisten ja johdon välinen, vertikaalinen rajapinta. Kaikki nämä on hankkeita suunniteltaessa otettava huomioon.

Yhteistuotanto kyseenalaistaa profession lähtöisen toimintakulttuurin, ja tuo siksi kolsi haasteita. Se muuttaa johtamista, kulttuuria, palvelujen organisointia ja prosesseja.

Hyvä kysymys on myös, osataanko asukailta tai asiakkailta tuleva toisenlainen tieto ottaa vastaan.

- Kumppanuuksissa toteutettavat toiminnot eivät välttämättä perustu muodollisiin sopimuksiin, esimerkiksi lähiötä voidaan kehittää melko epäformaalisti. Miten silloin ratkaistaan tilivelvollisuussuhteet, koska mukana on kuitenkin julkisia toimijoita?

Jos yhteistuotanto mielletään yleisesti laajaksi toimintatavaksi, Tuurnaksen mielestä se tarkoittaa myös ideologista valintaa. Asiakaslähtöisten ja kumppanuutta tavoittelevien toimintamallien seurauksena muun muassa tasa-arvon ajatus joutuu koetukselle.

- Ei voida ajatella, että tarjoamme yhä yksilöllisempiä, tietyn asiakkaan lähtökohdista parhaita julkisia palveluja, ja samaan aikaan sanomme, että palvelut ovat tasa-arvoisia ja tuotamme saman kaikille. •

➔ KAKS on tukenut väitöskirjan tekoa.

HOIDETAAN – EI HOIDETA?

Jyrkkä ”EI” potilaiden hoidon priorisoinnille

72%

Potilaiden asettaminen tärkeysjärjestykseen on mahdotonta. Jokaista on autettava kaikin keinoin.

6%

Ei osaa sanoa

22%

Potilaat voidaan asettaa tärkeysjärjestykseen.

KAKSILLE TUTKIMUKSEN TOTEUTTI TNS GALLUP OY. TUTKIMUSAINEISTO ON KOOTTU GALLUP KANAVALLA 18.–24.3.2016. HAASTATTELUJA TEHTIIN YHTEENSÄ 1 008. TUTKIMUKSEN TULOSTEN VIRHEMARGINAALI ON SUURIMMILLAAN VAJAAT KOLME PROSENTTIYKSIKKÖÄ SUUNTAANSA.

EUROOPAN MUUTTOLIIKEVERKOSTO

Euroopan muuttoliikeverkoston (European Migration Network, EMN) Suomen yhteyspisteen tuottamat uusimmat julkaisut:

- *Maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikkaa koskeva raportti 2015*: raportti tarjoaa kattavan kuvauksen keskeisimmistä teemoista maahanmuuton saralla Suomessa vuonna 2015

- *Maahanmuuton tunnusluvut 2015* (saatavissa suomen-, ruotsin- ja englanninkielisenä): tilastokatsaus havainnollistaa lukujen avulla Suomeen vuonna 2015 suuntautuneen maahanmuuton; mistä maista ja millä perusteilla Suomeen tultiin.

- *Maahanmuuttosanakstoa*: sanastojuhlite esittää keskeiset maahanmuuttotermiit helposti omaksuttavalla tavalla. Saatavissa myös ruotsinkielellä: Termer om invandring.

- *EMN-tutkimus - Kansainvälistä suojelua saaneiden kotouttaminen työmarkkinoille*: Suomen raportti kokoaa yhteen kaiken olennaisen tästä ajankohtaisesta teemasta, miten kotouttaminen järjestetään Suomessa työllistymistä silmällä pitäen, mitkä ovat haasteet ja hyvät käytännöt.

Julkaisut löytyvät osoitteesta: www.emn.fi/raportit/uusimmat_raportit

Yhteystiedot:

Euroopan muuttoliikeverkosto, Maahanmuuttovirasto
Puh: 0295 430 431

emn@migri.fi

www.emn.fi (Suomen kansalliset verkkosivut)

www.ec.europa.eu/emn/ (kansainväliset verkkosivut)

lopuksi väitän

Suomi on pomminvarma alueiden puolustaja

” Väitän, että aluepolitiikka on tukenut kuntien hyvinvointia ja kunnallinen itsehallinto on tukenut aluepolitiikkaa. EU:n ulkorajana olemme pomminvarma alueiden puolustaja ja rajat ylittävän yhteistyön asiantuntija Euroopassa.”

Pirkko Mattila

Eduskunnan hallintovaliokunnan pj.,
kansanedustaja (ps.)

► Intä vastaan
TAI peesaa
www.kaks.fi